

สาระของเนื้อหาตามตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. แสดงให้เห็นในรูปของกระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. ประกอบด้วย การฝึกอบรมทางไกลโดยใช้สื่อประสม และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

1) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย

1.1) ทักษะการสร้างเครือข่ายการทำงานด้านการพัฒนาสังคม โครงสร้างของเนื้อหา ได้แก่

1.1.1) การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

(1) การพัฒนาสังคม

- ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาสังคม
- ขอบข่ายของการพัฒนาสังคม
- หลักและวิธีการพัฒนาสังคม

(2) เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

- ความหมายและประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย
- หลักการทำงานของเครือข่าย
- ประเภทของหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่มที่จะเป็นสมาชิกของเครือข่าย โครงสร้างของเครือข่าย
- แนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่าย

1.1.2) กลไกการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม

(1) องค์กรการเรียนรู้

- ความหมายและความสำคัญขององค์กรการเรียนรู้ในชุมชน
- แนวทางส่งเสริมให้มีองค์กรการเรียนรู้ในชุมชน

(2) ระบบข้อมูลข่าวสาร

- ความหมายและประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร
- การจัดทำระบบข้อมูลข่าวสาร
- การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร
- การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

(3) การพัฒนาผู้นำ

- ความหมายและความสำคัญของผู้นำและผู้ตาม
- คุณลักษณะของผู้นำ
- การพัฒนานุคลิกภาพของผู้นำ

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชน

- ความหมายและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.2) ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม

1.2.1) กระบวนการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

(1) เครือข่ายกับกระบวนการพัฒนาสังคม

- ทักษะการสร้างเครือข่ายกับการพัฒนาสังคม
- ทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม

1.2.2) การใช้เครือข่ายในกระบวนการพัฒนาสังคม

- (1) การใช้เครือข่ายในการริเริ่มแผนงานและโครงการพัฒนาสังคม
- (2) หลักเกณฑ์และแนวทางในการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาสังคม
- (3) กิจกรรมพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคม
- (4) การสนับสนุนการทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมในเครือข่าย
- (5) ประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาสังคมของเครือข่าย

2) สื่อต้นแบบที่ใช้ในการฝึกอบรม

2.1) สื่อหลักที่จัดไว้ให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรียกว่า “ชุดฝึกอบรม” ประกอบด้วย

2.1.1) เอกสารชุดฝึกอบรม

2.1.2) เทปเสียงประจำชุดฝึกอบรม

2.1.3) แบบฝึกปฏิบัติ/สื่อโสตทัศน์

2.2) สื่อการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย

- 2.2.1) คู่มือฝึกอบรม
- 2.2.2) ชุดกิจกรรมการฝึกอบรม
- 2.2.3) วัสดุฝึกอบรม

3) แนวทางการจัดฝึกอบรมการพัฒนาทักษะ

- 3.1) ศึกษาการรวมกลุ่ม/ชมรม/องค์กรภายในชุมชนในเขตพื้นที่ อบต. 3 แห่ง
- 3.2) ร่วมกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของการอบรมระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง (3 อบต.)
- 3.3) สร้างสถานการณ์จำลองการรวมกลุ่มหรือการเรียนรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชน ชุมชน และ อบต.
- 3.4) จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่ายการทำงานด้านสังคม และกระบวนการพัฒนาสังคมตามตารางการฝึกอบรม (3 กลุ่มๆ ละ ประมาณ 85 คน)
- 3.5) ประเมินชุดฝึกอบรม ประเมินสื่อการอบรม ประเมินผลการอบรม
- 3.6) ปรับปรุงสื่อต้นแบบ
- 3.7) จัดทำรายงานผลการวิจัยและพัฒนา

4) การประเมินผลการฝึกอบรม

- 4.1) ประเมินกระบวนการฝึกอบรม (ใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์)
  - ประเมินวิธีการ
  - ประเมินสื่อ (ชุดฝึกอบรม)
  - ประเมินเนื้อหาของกิจกรรมการฝึกอบรม
- 4.2) ประเมินผลการฝึกอบรม
  - ความคิดเห็นในการนำไปประยุกต์ใช้
  - การติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงาน

จากตัวแบบและเนื้อหาสาระการฝึกอบรมที่กำหนดตามตัวแบบที่นักวิจัยได้นำไปสร้างเป็นชุดฝึกอบรมประกอบด้วย ประมวลสาระ ชุดฝึกอบรม เทปเสียง คู่มือวิทยากร โปรแกรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ (โปรดศึกษาจากเอกสารและสื่อประกอบรายงานการวิจัย)

บทที่ 5

ผลการทดลองการใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงาน ด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต.

การรายงานผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. จากกระบวนการทดลองใช้ตัวแบบชุดฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นผลการใช้สื่อการพัฒนาทักษะการทำงานจากการฝึกอบรมทางไกลโดยใช้สื่อประสม ส่วนที่สองเป็นผลการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกิจกรรมอบรมแบบเข้ม (intensive training) ตามกิจกรรมที่กำหนดในตารางการฝึกอบรม 3 วัน ผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ทั้ง 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

5.1 การรายงานผลการใช้สื่อการพัฒนาทักษะการทำงาน

กลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. พื้นที่ทดลองที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดน่านที่ตอบแบบประเมินได้แก่ อบต. คู่งม้ง อำเภอสันติสุข จำนวน 85 คน อบต. เมืองจ๋ม กิ่งอำเภอภูเพียง จำนวน 77 คน และ อบต. สดาม อำเภอบัว จำนวน 84 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลประเมินผลการใช้สื่อการฝึกอบรมทางไกลทั้งสิ้น จำนวน 246 คน นักวิจัยนำมาประมวลผลแล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

1) เนื้อหาสาระของความรู้และทักษะที่มุ่งให้การพัฒนา

1.1) เอกสารประมวลสาระ

- (1) **ความสมบูรณ์ของเนื้อหา** กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เนื้อหาของประมวลสาระมีความสมบูรณ์มาก มีประโยชน์ต่อชุมชน ให้สาระที่ดี ช่วยให้รู้หลักการ เป้าหมายชัดเจนและให้แนวทางปฏิบัติครบถ้วน ถูกต้องชัดเจน แต่มีรายละเอียดบางอย่างยังไม่เข้าใจถ่องแท้
- (2) **ความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหา** กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและสภาพการทำงาน เหมาะสมในการนำไปใช้ในการพัฒนา เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง บางเนื้อหาอาจต้องใช้เวลานำไปศึกษาต่อ มีศัพท์วิชาการบางคำเข้าใจยากแต่เป็นส่วนน้อย

(3) การนำไปใช้ประโยชน์

- ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีประโยชน์มาก ทำให้เข้าใจการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนดีขึ้น นำมาใช้เป็นตัวอย่าง นำไปถ่ายทอดและผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ ช่วยให้เกิดแนวคิดของการส่งเสริม อนุรักษ์ และสนับสนุนริเริ่ม นำไปใช้เป็นแม่แบบในการพัฒนาท้องถิ่น สร้างการรวมกลุ่มและมีการเรียนรู้
- ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายที่ผู้นำทำอยู่กับ อสม. ทำให้เข้าใจด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน นำมาใช้ในการจัดทำโครงการ เข้าใจวิธีการทำงานด้านสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ ชัดเจน ช่วยในการพัฒนา นำมาใช้ในการกำจัดขุขลายลูกน้ำและช่วยกันปลูกต้นไม้
- ด้านผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน ช่วยให้แนวทางในการทำงาน เข้าใจแนวทางแก้ไข ช่วยให้เกิดการสร้างพลังเกิดกลุ่มทำงานที่เหมาะสม ช่วยพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ในการจัดตั้งกองทุน สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

1.2) เทปเสียง

- (1) ความสมบูรณ์ของเนื้อหา ดีมาก นำไปเผยแพร่ต่อชุมชนได้อย่างดี สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ สอดคล้องกับเนื้อหาในเอกสาร ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ ประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันและพัฒนาชุมชนได้ บางอย่างเหมาะสมเข้ากับสถานการณ์ บางอย่างเหมาะสมต่อการทำงาน แต่บางอย่างก็ทำไม่ได้
- (2) ความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหา มีสาระดี เหมาะสม กระชับเข้าใจง่าย ให้แง่คิด มีสาระสำคัญทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และสามารถช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า ควรนำมาปฏิบัติ เนื้อหาน้อยไป
- (3) การนำไปใช้ประโยชน์ ดีถ้าหากหมู่บ้านนำไปใช้ได้ก็จะดี ช่วยในการเชื่อมโยงเครือข่ายให้มีประสิทธิผล ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ใช้กับโครงการต่าง ๆ ได้

- ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีสาระเพิ่มพูนความรู้ ให้ฝึกทักษะด้านความคิด สามารถนำความรู้ไปวินิจฉัยกิจกรรมให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ใช้ในการกระตุ้นให้คนเกิดความสนใจในการพัฒนาสังคม สามารถนำไปเปิดฟังได้หลาย ๆ คน เกิดแนวทางสร้างสรรค์ ทำให้ชุมชนรักและหวงแหนขนบธรรมเนียมประเพณี
- ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม บอกสิ่งที่ดีต่อชุมชน นำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ช่วยนำไปแยกหมวดหมู่ และการจัดกลุ่มต่าง ๆ นำไปแนะนำชุมชนให้เข้าใจปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมได้ดีมาก ช่วยสร้างพลังในการรักษาสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นฐานในการพัฒนา ทำให้เรียนรู้การระมัดระวังปัญหาโรคติดต่อ
- ด้านผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน หากนำมาใช้น่าจะทำให้ดีขึ้น ช่วยให้เข้าใจในการช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ผู้ด้อยโอกาส รู้วิธีแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ช่วยสร้างพลังใจในการทำงาน สร้างจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัวให้มีความอยู่ดีกินดี

2) วิธีการนำเสนอ/ภาษา

2.1) เอกสารประมวลสาระ

- (1) ความยากง่าย นำเสนอรูปแบบดี เข้าใจง่าย ใช้ภาษาง่าย เข้าใจง่ายไม่สับสน อ่านง่ายเข้าใจดี วิธีนำเสนอดีมากชวนให้ติดตาม ทำให้รู้จักขั้นตอนการทำงาน บางอย่างเข้าใจดี บางอย่างเข้าใจยาก
- (2) ความน่าสนใจ น่าสนใจมาก เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง เข้าใจและพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติ บางอย่างน่าจะทำได้ ทำให้รู้รายละเอียดในการพัฒนาสังคม

2.2) เทปเสียง

- (1) ความยากง่าย ใช้ภาษาท้องถิ่นดี เข้าใจง่าย อยากให้เทปยาวกว่านี้ ใช้ได้สะดวกสามารถนำไปเปิดฟังทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้านได้

- (2) **ความน่าสนใจ** ได้ประโยชน์ น่าสนใจประเภทของสื่อเทปเสียงสามารถหยิบฟังได้ตลอดเวลาในส่วนที่ไม่เข้าใจ เกี่ยวข้องกับการทำงานโดยตรง ให้ความคิดและความเข้าใจ น่าสนใจเพราะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ยกตัวอย่างแสดงเป็นละครดีมาก

5.2 การรายงานผลการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการอบรมเพิ่มพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ตามตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองตัวแบบชุดฝึกอบรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย การประเมินผลการจัดกิจกรรมการอบรมเพิ่มแบ่งออกเป็น การประเมินในภาพรวม และการประเมินรายกิจกรรมหลัก ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการอบรมเพิ่มเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของผู้นำใน อบต. พบดังนี้

1) ผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. ที่ผ่านการอบรมในวันสุดท้ายของการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้เข้ารับการอบรมแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมในภาพรวมใน 3 ประเด็น คือ เนื้อหาของกิจกรรม ความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์ของแต่ละกิจกรรม พบดังนี้

1.1) **เนื้อหาของกิจกรรม** ได้รับความรู้หลายอย่างสอดคล้องกับงานที่กำลังทำอยู่ เช่น การนำแผนงานโครงการไปปฏิบัติ การทำกิจกรรมของเครือข่ายในชุมชน ได้รับรู้แนวทางแก้ปัญหาชุมชนร่วมกัน ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีสาระ สนุก ไม่เครียด ได้รับความรู้สอดคล้องกับเนื้อหา อยากให้มีการอบรมแบบนี้อีก เป็นการสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน นำไปสู่การปฏิบัติดี ช่วยสร้างความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจ ได้รู้วิธีการทำงานของ อบต. ดีขึ้น กิจกรรมที่เสนอให้ทำสอดคล้องกับวิถีชีวิตของพวกเขา

1.2) **ความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม** เหมาะสมดีมาก ประทับใจ มีกิจกรรมหลายเครือข่ายสอดแทรกทำให้ไม่น่าเบื่อ เป็นที่ยอมรับของผู้เข้ารับการอบรม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน กิจกรรมไม่ยาก ได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ เป็นประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อยากให้มีวิชาการมากกว่านี้ วิทยากรให้ความเป็นกันเอง

1.3) การนำไปใช้ประโยชน์

- ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นำกิจกรรมไปใช้เป็นแบบอย่าง ทุกหมู่บ้านจะได้รับการอบรม ช่วยให้นำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้อง ช่วยในการจรรโลงขนบธรรมเนียมของชุมชน
- ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้นำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้อง ช่วยให้เข้าใจแนวทางพัฒนาคนทางด้านสาธารณสุขและการรักษาสภาพแวดล้อม นำวิธีการอบรมไปใช้ แนะนำชุมชนได้อย่างเป็นระบบ ถ้านำไปใช้จะเกิดประโยชน์ดีขึ้นมา ในการสร้างจิตสำนึก ป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ
- ด้านผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน ช่วยให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มที่ควรให้ความช่วยเหลือก่อนหลังได้ นำเป็นตัวอย่าง ช่วยให้มองปัญหาและเป้าหมายได้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้แนวทางในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสในการครองชีพเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป
- ความเห็นอื่น ๆ น่าจะมีการอบรมแบบนี้ โดยเฉพาะการนำเสนอ กิจกรรมที่เข้าใจง่าย ให้สาระ ควรจัดอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ทุก 3 หรือ 6 เดือน หรือ 1 ปี เคยเข้ารับการอบรมที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ มาหลายครั้ง แต่ไม่สนุกและได้เรียนรู้มากมายเหมือนครั้งนี้ ตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายได้รับความรู้และทักษะจากวิทยากรทำให้ผู้นำชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เสนอให้เน้นการทำโครงการและแผนประจำปี ต้องการให้รัฐบาลจัดอบรมเช่นนี้อีก เป็นการอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทุกกิจกรรม ให้ผู้เข้าอบรมได้คิดเองปฏิบัติเองเสมือนสถานการณ์จริง

2) ผลการจัดกิจกรรมหลักในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

กิจกรรมหลักการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม ผู้นำใน อบต. เมื่อประมวลภาพรวมจากการวิเคราะห์ผลงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบดังนี้

2.1) ผลการจัดกิจกรรม “การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคม”

แนวคิดในการสร้างเครือข่ายเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่ม โดยการประสานงานและสร้างความร่วมมือระหว่างแกนนำและสมาชิกกลุ่ม หรือระหว่าง “แม่ข่ายกับ

ลูกข่าย” เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล เช่น ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนากลุ่มและชุมชน การสร้างเครือข่ายจึงเป็นลักษณะการทำงานที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คือ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้หลักการทำงานของเครือข่าย สามารถสร้างและใช้เครือข่ายทางสังคมได้ และฝึกการทำงานร่วมกันในลักษณะ “แม่ข่าย-ลูกข่าย”

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม มีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรมออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 20-22 คน กำหนดชื่อกลุ่มเป็นกลุ่มผัก กลุ่มผลไม้ กลุ่มสัตว์ กลุ่มดอกไม้ เมื่อแนะนำชื่อกลุ่มและสมาชิกกลุ่มแล้ว วิทยากรสั่งให้รวมกลุ่มใหม่ 4 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มหาสมาชิกที่มีคุณสมบัติหลากหลาย และมีคุณสมบัติไม่ซ้ำกันกลุ่มละ 5 คน เลือกผู้นำกลุ่ม ๆ ละ 1 คน ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดหาลักษณะเด่นของกลุ่ม เพื่อแสดงออกให้ผู้อื่นสามารถทำความรู้จักได้ง่าย ๆ แต่ละกลุ่มจะร่วมกันแสดงกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม โดยหัวหน้ากลุ่มบอกวิธีการหาสมาชิกและวิธีการทำงานที่กำหนดให้ กลุ่มคิดหาวิธีการแสดงลักษณะเด่นของกลุ่ม การแสดงกิจกรรมประมาณกลุ่มละ 5 นาที วิทยากรสรุปกิจกรรม ซึ่งให้เห็นวิธีการเชื่อมโยงการทำงานของกลุ่มเป็นเครือข่าย

การประเมินผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรม “การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคม” ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม สรุปได้ดังนี้

(1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจหลักการทำงานของเครือข่ายจากการอธิบายช่วงเริ่มต้นกิจกรรมของวิทยากร ประเมินได้จากความสามารถในการมีส่วนร่วมกิจกรรมที่กำหนดขึ้นต่อเนื่อง และจากการแสดงเหตุผลและเทคนิควิธีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มตามที่วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในแต่ละช่วง

(2) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถสร้างเครือข่ายได้ตามที่วิทยากรกำหนด กล่าวคือ ลำดับแรกวิทยากรได้แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่มใหญ่ 4 กลุ่ม ตามความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยกำหนดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาให้เหตุผลในการเลือกกลุ่มนั้น ๆ และระบุลักษณะเด่นและความน่าสนใจของกลุ่ม จากนั้นวิทยากรกำหนดให้แบ่งกลุ่มย่อยโดยกำหนดให้แต่ละกลุ่มจัดหาสมาชิกที่มีคุณสมบัติหลากหลายมาเป็นสมาชิกกลุ่มของตน กลุ่มละไม่น้อยกว่า 10 คน ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้เทคนิควิธีการสร้างเครือข่าย ปรากฏว่ากลุ่มต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการหาสมาชิกและความสามารถในการสร้าง

เครือข่ายการทำงานระหว่างสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ตามที่วิทยากรมอบหมาย และผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

ผลของกิจกรรมนี้ นอกจากจะแสดงความรู้ความเข้าใจ และทักษะการสร้างเครือข่ายเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่กิจกรรมต่อไปแล้ว จากกิจกรรมกลุ่มยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี การรักท้องถิ่น ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น และการรักษาสีงแวดล้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

2.2) ผลการจัดกิจกรรม “การพัฒนาองค์กรการเรียนรู้”

แนวคิดของกิจกรรมการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตประจำวันจากการประกอบอาชีพ จากกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี จากสังคมสิ่งแวดล้อม จากการพูดคุยกับผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ จากสื่อ จากผู้คนในชุมชน ผู้มีความสนใจร่วมกัน อาจรวมกันจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้ในชุมชนได้ไม่ยาก

กิจกรรม “กลุ่มการเรียนรู้” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เข้าใจความหมายของการเรียน ฝึกปฏิบัติการจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย

- 1) ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 15-20 คน
- 2) แต่ละกลุ่มเลือกประธาน 1 คน กรรมการฝ่ายต่าง ๆ จำนวนตามความเห็นสมควร บุคคลที่เหลือนภายในกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยสมมติให้ทุกคนเป็นสมาชิกในหมู่บ้านเดียวกัน
- 3) ให้แต่ละกลุ่มตั้งกลุ่มการเรียนรู้ โดยช่วยกันคิดว่าจะป็นกลุ่มการเรียนรู้เรื่องอะไร โดยอาจพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้
  - (1) ในชุมชนของเรามีปัญหาอะไร เราต้องการมีความรู้เรื่องอะไร เพื่อแก้ปัญหา นั้น เช่น เราต้องการมีอาชีพเสริมก็อาจจัดตั้งกลุ่มอาชีพนั้น ๆ
  - (2) ในชุมชนของเรามีผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องอะไรที่พอจะมาให้ความรู้แก่ชาวบ้านได้ก็ตั้งกลุ่มการเรียนรู้ นั้น
  - (3) พวกเราให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องอะไร และอยากมีความรู้เรื่องนั้น ก็ตั้งกลุ่มการเรียนรู้ นั้น เช่น เรื่องศาสนา การเมือง สุขภาพอนามัย การเกษตร ฯลฯ

4) ตั้งชื่อกลุ่มการเรียนรู้ เช่น กลุ่มการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย กลุ่มการเรียนรู้การเลี้ยงปลากระพง กลุ่มการเรียนรู้สุขภาพดีถ้วนหน้า ฯลฯ

5) แต่ละกลุ่มวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตน

6) ให้สำรวจว่าในชุมชนของเราหรือชุมชนใกล้เคียง มีกลุ่มการเรียนรู้ประเภทเดียวกับเราหรือไม่ ถ้ามีเราควรประสานงานกับเขาเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกัน ซึ่งเรียกว่าเครือข่ายการเรียนรู้

7) นำผลที่ร่วมกันคิดร่วมกันออกความเห็นมาสรุป

8) ส่งผู้แทนรายงานต่อที่ประชุมใหญ่

การประเมินผลการจัดกิจกรรม “การพัฒนาองค์กรการเรียนรู้” สรุปได้ดังนี้

(1) ในการจัดแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม วิทยากรแบ่งกลุ่มโดยใช้เกมผสมผสานกับการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนเมื่ออยู่ในหมู่บ้านหรือตำบล จากนั้นแบ่งกลุ่มให้แต่ละกลุ่มประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีตำแหน่งหน้าที่หลากหลาย เช่น ประกอบไปด้วย สมาชิก อบต. ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ สมาชิกกลุ่มอาชีพ สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำเยาวชน เป็นต้น

(2) ความร่วมมือในการทำกิจกรรมตามที่กำหนดให้ ปรากฏว่าทุกคนในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือเยาวชนก็สามารถทำงานร่วมกันได้ดี แม้แต่สตรีก็สามารถช่วยงานของกลุ่มได้ดีมาก หลายคนในกลุ่มจะสามารถเข้าใจขั้นตอนการทำกิจกรรมตามที่วิทยากรอธิบายได้อย่างรวดเร็ว (อาจเป็นเพราะเคยเข้าอบรมมาบ้าง หน้าที่บทบาทต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าวอยู่บ้าง) เมื่อเข้าใจแล้วสามารถอธิบายถ่ายทอดให้แก่สมาชิกที่เหลือของกลุ่มให้เข้าใจด้วย ทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำงานอย่างแข็งขัน แบ่งหน้าที่กันทำทุกคนมีส่วนร่วม บางคนแสดงความคิดเห็น บางคนยกตัวอย่าง บางคนเป็นคนเขียนลงกระดาษ บางคนช่วยขีดเส้น ฯลฯ ทำกิจกรรมโดยไม่คำนึงถึงเวลาพักรับประทานอาหารว่างหรืออาหารกลางวันจนวิทยากรต้องบอกให้พัก

(3) บรรยากาศในการทำกิจกรรม ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากร วิทยากรพยายามสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเอง ผู้เข้ารับการอบรมก็ให้ความเป็นกันเอง กล่าวซักถามพูดคุยแสดงความเห็น ผู้เข้ารับการอบรมไม่เกรงเกรียงแม้บางช่วงของกิจกรรมต้องใช้ความคิดมาก ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเองก็มีความผูกพันเป็นมิตรช่วยเหลือกันเพราะมาจากหมู่บ้านตำบลเดียวกัน ส่วนใหญ่รู้จักกันอยู่แล้วทำให้การทำงานง่าย บรรยากาศเป็นกันเอง สนุกสนาน

(4) ผลงานที่ปรากฏ พบว่าแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมได้ครบถ้วนทุกขั้นตอนตั้งแต่การตั้งกลุ่ม การตั้งชื่อกลุ่มการเรียนรู้ การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในส่วนของการเลือกกลุ่มการเรียนรู้ปรากฏว่ามีความหลากหลายมาก เช่น กลุ่มสมุนไพร กลุ่มอนุรักษ์ป่า กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มเลี้ยงสัตว์ (สุกร) กลุ่มป้องกันยาเสพติด กลุ่มทอผ้า กลุ่มดนตรีพื้นเมือง ฯลฯ ซึ่งนับว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดที่หลากหลายดีมาก และการเลือกชื่อกลุ่มนั้นสามารถได้มาจากการวิเคราะห์ปัญหาการสำรวจความต้องการจากความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคน

ในส่วนของการรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ปรากฏว่าแต่ละกลุ่มนำเสนอความคิดที่ชัดเจนปฏิบัติได้ และน่าสนใจ แต่ละกลุ่มได้ให้รายละเอียดครบถ้วนในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดให้ เช่น การสำรวจเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ว่า ในหมู่บ้านของตนเองหรือหมู่บ้านใกล้เคียงมีกลุ่มการเรียนรู้ เช่นเดียวกับเราหรือไม่และจะประสานกับเขาได้อย่างไร ผู้เข้าอบรมก็สามารถระบุได้ว่ามีหรือไม่และบอกรายละเอียดได้ว่าจะประสานเชื่อมโยงกับเขาอย่างไร และเพื่ออะไรอีกด้วย

ในส่วนของการส่งตัวแทนออกมารายงานผล ปรากฏว่าเป็นที่น่าประทับใจมากกว่าผู้เข้ารับการอบรมซึ่งเป็นชาวบ้านการศึกษาไม่สูง สามารถรายงานได้ชัดเจน กล่าวพูด กล่าวแสดงความคิด รายงานได้อย่างครบถ้วน ตรงประเด็นและสามารถตอบข้อซักถามของสมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้รายงานหลายคนสามารถที่จะเป็นวิทยากรในการอบรมชาวบ้านในชุมชนของตนได้อย่างแน่นอน

2.3) ผลการจัดกิจกรรม “การพัฒนาแกนนำเครือข่าย”

แนวคิด ผู้นำและผู้ตามเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันที่ดี ผู้นำและผู้ตามจะต้องแสดงบทบาทของตนเองอย่างเหมาะสม

กิจกรรมการพัฒนาผู้นำมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในการวางแผนงานและการแก้ไขปัญหา

การดำเนินกิจกรรมใช้กิจกรรมการยิงเรือ โดยแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มละ 5-6 คน ให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้นำกลุ่มของตนเอง และที่เหลือทำหน้าที่เป็นผู้ตาม แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายงานให้ปรึกษาหารือในการวางแผนการยิงเรือ โดยแต่ละกลุ่มสามารถยิงเรือได้ 4 รอบ แต่ละรอบได้รับกระสุน 5 นัด

การวางแผนการยิงเรือแต่ละรอบมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาทักษะการปรึกษาหารือและการวางแผนการทำงาน รวมทั้งการหากลยุทธ์ในการวางแผนเพื่อให้ทราบตำแหน่งของเรือที่ถูกต้อง การยิงเรือแต่ละครั้งอาจจะยิงถูกตำแหน่งของเรือหรือไม่ถูกตำแหน่งของเรือก็ได้ หากยิงถูกตำแหน่งของเรือกลุ่มจะต้องหาทางวางแผนให้ยิงถูกตำแหน่งของเรือมากยิ่งขึ้น หาก

ยังไม่ถูกตำแหน่งของเรือจะต้องหาทางแก้ไข กิจกรรมนี้เป็นการฝึกฝนกลุ่มให้รู้จักการทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือหากกลยุทธ์ในการวางแผนงานอย่างมีเป้าหมายและหาแนวทางในการวางแผนให้ตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

ผลการดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันและรู้ผลของการวางแผนการยิงเรือแต่ละรอบจากคะแนนที่ได้รับและหาทางแก้ไขให้คะแนนดีขึ้น กลุ่มที่มีการวางแผนงานอย่างมีเป้าหมายจะเริ่มยิงเรือถูกตำแหน่งและคะแนนการยิงเรือจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่วนกลุ่มที่วางแผนอย่างไม่มีเป้าหมายและไม่มีทิศทางผลการยิงเรือจะได้คะแนนไม่แน่นอน อาจสูงหรือต่ำแต่ไม่อาจทำให้คะแนนสูงขึ้นได้ผู้นำจะต้องหาทางกระตุ้นให้กลุ่มร่วมกันคิดร่วมกันวางแผน หากกลยุทธ์ในการวางแผน และการแก้ไขหากสิ่งที่วางแผนไปยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย การทำกิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการทำงานที่เหมาะสมของผู้นำและผู้ตาม ดังนี้

บทบาทที่เหมาะสมของผู้นำจากการเรียนรู้การดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ข้อสรุปว่า ผู้นำที่ดีควรเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือความเก่ง 4 อย่าง คือ เก่งคน เก่งคิด เก่งงาน และเก่งเรียนรู้ ผู้ที่จะเป็นผู้นำที่ดีควรมีความ “เก่งคน” คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถจูงใจให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันตามเป้าหมาย “เก่งคิด” รู้จักการวางแผนการทำงาน การหากลยุทธ์ที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ และกลยุทธ์ในการแก้ไขหากมีปัญหาหรืออุปสรรคเกิดขึ้น “เก่งงาน” มีทักษะการทำงานที่ดี รู้จักการหากลยุทธ์หรือมีความชำนาญในการทำงาน และ “เก่งการเรียนรู้” สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอที่จะช่วยให้การทำงานและการพัฒนาความคิดดียิ่งขึ้น

บทบาทที่เหมาะสมของผู้ตาม สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้ร่วมกันว่าผู้ตามที่ดีควรให้ความร่วมมือกับผู้นำ ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมทำงานอย่างเต็มที่ จึงจะทำให้งานของกลุ่มประสบความสำเร็จได้

2.4) ผลการจัดกิจกรรม “การจัดการข้อมูลข่าวสาร”

ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของ อบต. ด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคม เนื่องจากการมีระบบข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา

กิจกรรม “การจัดการข้อมูลข่าวสาร” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักในความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร และ 2) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจระบบการจัดการข้อมูลข่าวสาร

ในการดำเนินกิจกรรม ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับมอบหมายให้จัดกลุ่มบัตรคำซึ่งได้รับจากวิทยากรออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามหมวดหมู่ ได้แก่ กลุ่มการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยบัตรคำต่าง ๆ ดังนี้

การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม	ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม
<ul style="list-style-type: none"> ● ที่อ่านหนังสือหมู่บ้าน ● กองทุนการศึกษา ● ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ● โครงการอบรมเยาวชน ● การศึกษานอกโรงเรียน ● วันสำคัญทางศาสนา ● การทำบุญ ● ประเพณีสงกรานต์ ● ภาษาล้านนา ● ผ้าฝ้ายพื้นเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สมุนไพรพื้นบ้าน ● อสม. ● ยุงลาย ● สาธารณสุขมูลฐาน ● วัคซีน ● ยาประจำบ้าน ● ขยะชุมชน ● ป่าชุมชน ● โครงการสะอาดบ้าน สะอาดตา ● กลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> ● คนชรา ● กลุ่มแม่บ้าน ● เด็กเรื้อรัง ● โสเภณีเด็ก ● เด็กกำพร้า ● ชนกลุ่มน้อย ● คนพิการ ● กองทุนสงเคราะห์ ● สวัสดิการสังคม ● เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์

จากนั้นผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันพิจารณาว่าต้องการเพิ่มเติมข้อมูลประเภทใดบ้างในกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้มีระบบข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลที่ได้จากกิจกรรม

- (1) ผู้เข้ารับการอบรมสามารถแบ่งคำเป็นหมวดหมู่ได้อย่างถูกต้อง
- (2) ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเพิ่มเติมข้อมูลที่มีความจำเป็นในชุมชนตามการพัฒนา 3 ด้าน
- (3) ผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสำคัญของการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร และการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในการพัฒนาชุมชน

การเพิ่มเติมข้อมูลข่าวสารในแต่ละด้าน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเริ่มมองเห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหา และกลุ่ม/เครือข่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เข้ารับการอบรมมีกระบวนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรธำรงรักษาไว้ และปราชญ์ชาวบ้าน เช่น ประเพณีเลี้ยงผี หมอเพลงพื้นบ้าน กลุ่มสล้อซอซึง เป็นต้น

- ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้เข้ารับการอบรมมีกระบวนถึงปัญหาที่ได้พบในชุมชน เช่น ปัญหาสารเคมีตกค้าง ปัญหาที่เผาขยะ

- ด้านผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้เข้ารับการอบรมได้ระบุนถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะที่ เช่น กลุ่มหญิงหม้าย

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการจัดข้อมูลข่าวสาร ได้ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ตระหนักถึงขอบข่ายของ “การพัฒนาสังคม” โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และด้านผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่กิจกรรมต่อไป

2.5) ผลการจัดกิจกรรม “การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน”

แนวคิดการจัดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก ผลของการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จะส่งผลให้การนำไปสู่การปฏิบัติเป็นไปได้อย่างดีคือ จะเป็นไปด้วยความสามัคคี ประองคอง

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มร่วมกันระบุปัญหา แสวงหาสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาและระบุปัจจัยที่จะช่วยให้การแก้ไขปัญหามีบรรลุผลการดำเนินกิจกรรม วิทยากรกำหนดให้กลุ่มระบุฝันดี-ฝันร้ายของชุมชน ฝันดีคือ ความต้องการของชุมชน ฝันร้ายคือปัญหาที่บั่นทอนความสงบสุขของชุมชน ประธานกลุ่มย่อย (20 คน) จะเป็นผู้นำการอภิปราย โดยกำหนดกรอบฝันดี-ฝันร้ายไว้ใน 3 เรื่อง คือ

- การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน
- การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- การดูแลผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหในชุมชน

อนึ่ง การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาและการระบุปัจจัยที่ส่งเสริมให้แนวทางดังกล่าวบรรลุผล จะนำไปสู่การจัดทำแผนงาน/โครงการ และการนำแผนงาน/โครงการสู่การปฏิบัติ

ผลการรวมพลังทางความคิดของผู้นำใน 3 อบต. พบว่า สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างดีในการสร้างฝันที่จะให้ชุมชนมีสภาพทางสังคมเป็นไปใน

ทางที่ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมนี้เป็นตัวบ่งชี้เบื้องต้นในการร่วมคิด ร่วมรับรู้สภาพของชุมชนที่เป็นอยู่จริง และได้ร่วมกันสร้างความฝันเพื่อให้ได้ชุมชนที่พึงประสงค์ ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. 3 ตำบล พบดังนี้

(1) ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน

(1.1) **ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม** ปัญหาที่เป็นฝันร้ายของชุมชนที่พบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ เด็กเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง โรงเรียนขาดการประสานกับชุมชน วัฒนธรรมต่างประเทศเข้าครอบงำเด็กและเยาวชน วัฒนธรรมไทย (โบราณ) ถูกทอดทิ้ง เช่น ต้นสลาก ภาษาล้านนาถูกลืม ไม่มีการนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบรรจุเข้าเป็นหลักสูตรในสถานศึกษา มีพระสงฆ์เสพยาบ้า เด็กนักเรียนติดยาเสพติด เด็ก ๆ ขาดมารยาท ขาดวินัย เด็กรุ่นใหม่ห่างไกลวัด คนในชุมชนมองศาสนาและวัฒนธรรมในทางที่ผิด คนในชุมชนไม่เข้มแข็งมีความรู้่น้อย ประเพณีที่ดีงามในอดีตถูกลืม เช่น แอ่วสาวมะเก่า รำวง นวดข้าว ประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึง การศึกษาในท้องถิ่นไม่ทัดเทียมสังคมเมือง ขาดการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม จริยธรรม การเลือนหายของประเพณี ขนบธรรมเนียมที่ดีที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ

(1.2) **ความต้องการด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม** ความต้องการที่เป็นฝันดีของชุมชนจากความคิดเห็นของกลุ่ม ได้แก่ ต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาครู มีอุปกรณ์ทันสมัยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ต้องการให้พระสงฆ์จัดตั้งองค์กรสงฆ์ทั่วประเทศจรรโลงศาสนา วัฒนธรรม โดยจัดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ด้านศีลธรรม จริยธรรมในโรงเรียน รมรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนเข้าวัด ร่วมกันอนุรักษ์ภาษาล้านนา ภาครัฐร่วมกับชุมชนในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น จัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ส่งเสริมพระสงฆ์ถ่ายทอดหลักธรรมเพื่อพัฒนาคน ต้องการให้คนในชุมชนทั้งตำบลมีความรักสามัคคีกัน ต้องการให้มีการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ให้ร่วมกันศึกษาร่วมกันพัฒนาชุมชน อยากให้ลูกหลานสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ต้องการให้มีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบโบราณ ถ่ายทอดภูมิปัญญาชุมชนสู่เด็กเยาวชนและชาวชุมชน

(2) ปัญหาและความต้องการด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

(2.1) **ปัญหาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของชุมชน** ปัญหาหรือฝันร้ายของชุมชนจากความคิดเห็นของกลุ่ม ได้แก่ การมีผู้ติดเชื้อ HIV ในชุมชนและการไม่ยอมรับในการให้ความช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ HIV เยาวชนและประชาชนมีปัญหาเสพยาเสพติด มีการตัดไม้ทำลายป่าแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าไม่ถูกทำลาย ผลผลิตทางการเกษตรมีสารพิษมาก แม่น้ำและแหล่งน้ำเน่าเสียและเป็นพิษ การทิ้งขยะไม่เป็นที่ มีขยะเกลื่อนในที่สาธารณะ

(2.2) ความต้องการด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ความต้องการหรือฝันดีของชุมชนจากความคิดเห็นของกลุ่ม ได้แก่ ต้องการให้สังคมยอมรับคนติดเชื้อ HIV ต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนและเยาวชน และกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ให้มีการรณรงค์ป้องกันและต่อต้านยาเสพติด ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยยาเสพติด ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสนใจกีฬาและการออกกำลังกาย ให้มีที่กำจัดขยะของชุมชนให้ถูกสุขลักษณะ รณรงค์ให้ลดการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร อยากให้น้ำมีปลาเหมือนแต่ก่อน ให้มีการปลูกป่าเสริมป่าที่ทรุดโทรม ปลูกจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยากให้สองข้างทางของถนนเต็มไปด้วยดอกไม้หลากสี ให้มีการจัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรักษาต้นน้ำลำธารและสัตว์น้ำ ออกกฎระเบียบด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน

(3) ปัญหาและความต้องการด้านการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้มี

ปัญหาในชุมชน

(3.1) ปัญหาด้านการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน ฝันร้ายของชุมชนตามความคิดเห็นของผู้นำ อบต.ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปัญหาเด็กยากจน คนชรา คนพิการ ผู้ติดยาเสพติดขาดการช่วยเหลือจากรัฐ ผู้ด้อยโอกาสถูกเอารัดเอาเปรียบ ชุมชนมองผู้ด้อยโอกาสในแง่ลบ ทำให้ผู้ด้อยโอกาสถูกละเลย ขาดการดูแลผู้สูงอายุ แม่บ้านว่างงานขาดอาชีพเสริม

(3.2) ความต้องการด้านการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน ฝันดีของชุมชนตามแนวความคิดของผู้นำใน อบต. ได้แก่ ต้องการให้ผู้ด้อยโอกาสมีที่พึ่งพิง มีผู้ให้กำลังใจอยู่เสมอ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีสวัสดิการ และส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสมีความรู้ มีโอกาสได้เรียนรู้ ชุมชนให้ความเอื้ออาทรแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว อบต. สนับสนุนด้านอาชีพจัดเลี้ยงชีพสำหรับผู้สูงอายุ สตรีหม้ายและคนพิการ จัดหาผู้มีความรู้สอนวิชาชีพสาขาต่าง ๆ แก่ผู้ด้อยโอกาส เช่น ช่างซ่อม การแปรรูปอาหาร เป็นต้น

2.6) ผลการจัดกิจกรรม “มาเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาฝันร้ายกันเถอะ”

แนวคิดการเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาฝันร้ายกันเถอะ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการเขียนโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถที่จะนำเสนอโครงการผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลและเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม “มาเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาฝันร้ายกันเถอะ” เป็นการมุ่งฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมมีการคิดอย่างเป็นระบบ และมีเหตุผลในการแก้ปัญหาของชุมชน รวมทั้งเขียนแผนงานและโครงการได้อย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินกิจกรรม วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ ประมาณ 20-23 คน โดยเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาฝันร้ายที่เป็นปัญหาของชุมชนด้านการพัฒนา สังคม ประธานกลุ่มย่อยจะเป็นผู้นำอภิปรายโดยกำหนดกรอบการเขียนโครงการ ให้ผู้เข้ารับการ อบรมดำเนินกิจกรรมตามกรอบที่กำหนดให้ เริ่มตั้งแต่การตั้งชื่อโครงการ กำหนดหลักการและ เหตุผล กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ สถานที่ ผู้รับผิดชอบโครงการ ระยะเวลาดำเนินการ แผนปฏิบัติการ ค่าใช้จ่าย การประเมินผลโครงการ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการ

เมื่อแต่ละกลุ่มเขียนโครงการเสร็จแล้ว วิทยากรให้มีการนำเสนอผลงานพร้อม มีการซักถามเพื่อเกิดความกระจ่างและเรียนรู้ในการเขียนโครงการต่อไป

ผลรวมของการระดมความคิดของผู้นำในอบต. 3 แห่ง พบว่า สมาชิกทุกคนมี ส่วนร่วมในการคิด การเขียน และนำเสนออย่างมีความสุข แม้ว่าบางคนจะยังไม่คุ้นเคยต่อการเขียน โครงการก็ตาม แต่ก็มีผู้นำบางคนที่เคยเรียนรู้มาแล้ว การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการถ่ายโอน ความรู้จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น

ผลการเขียนโครงการทั้งอบต. 3 แห่ง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกกลุ่มที่ ถูกมอบหมายงานได้ทำกันอย่างครบถ้วน กระจ่างชัด กระตือรือร้นและน่าสนใจ

ผลการเขียนและนำเสนอโครงการของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม 3 ตำบลมี ตัวอย่าง เช่น โครงการเมืองจันท์นิรมย์ โครงการอนุรักษ์ภาษาล้านนา (อักษรเมือง) โครงการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ เป็นต้น

กลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็น ร่วมจัดทำโครงการและนำเสนอโครงการ มีการอภิปรายกลุ่มใหญ่โดยผู้แทนกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ก่อนข้างกว้างขวางทุกครั้ง ตลอดระยะเวลา 3 ชั่วโมงที่ดำเนินกิจกรรมบรรยากาศมีความเป็นกันเอง และมุ่งที่ผลสมบูรณของงานเสมือนเหตุการณ์จริงในชีวิตการทำงานของชุมชน

2.7) ผลการจัดกิจกรรม “ประสานพลังสร้างความเป็นหนึ่งพืชิตโครงการ”

แนวความคิดการจัดกิจกรรมประสานพลังสร้างความเป็นหนึ่งพืชิตโครงการ เป็นการมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการนำโครงการสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะต้อง อาศัยภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีมเป็นสำคัญ การนำโครงการสู่การปฏิบัติเป็นกิจกรรมที่ ต่อเนื่องจากการเขียนโครงการ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจและฝึกฝนทักษะการเป็นผู้นำในการทำงานเป็นทีม เพื่อนำโครงการสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

วิธีดำเนินกิจกรรม วิทยากรนำเสนอและสร้างความเข้าใจเรื่องการใช้ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมในการดำเนินโครงการ โดยการฝึกปฏิบัติแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 20-23 คน ให้เลือกผู้นำกลุ่มหนึ่งคนเพื่อร่วมทำกิจกรรม “มโหรีไล่ยุง” ผู้นำแต่ละกลุ่มต้องแข่งขันร้องเพลงมโหรีไล่ยุง ซึ่งมีเนื้อร้องดังนี้

เมื่อยุ่งกัคขา เมื่อยุ่งกัคขา
เมื่อยุ่งกัคขา เราอย่าไปคี่
เมื่อยุ่งมันกัค และมาราวี
เราใช้วิธี.....ไล่ยุง

วิทยากรกระตุ้นให้เกิดการแข่งขัน และอภิปรายร่วมกันว่า ความสำเร็จของทีมงานขึ้นอยู่กับอะไร เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น ซึ่งทีมงานที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับผู้นำกระตุ้นเร้าใจ ผู้ตามให้ความร่วมมือ วัตถุประสงค์ชัดเจนและกำหนดร่วมกัน วิธีการทำงานที่ดี ผลงานของกลุ่มตัวอย่างในกิจกรรม "ประสานพลังสร้างความเป็นหนึ่งพิชิตโครงการ" มีดังนี้

(1) ผู้เข้าอบรมของ อบต. คู่งษ์ อำเภอสันติสุข ได้มีส่วนร่วมในการแสดงและฝึกปฏิบัติภาวะผู้นำ มีอาสาสมัครมาเป็นผู้นำเกินกว่าที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องการเพียง 4 คนเท่านั้น แต่มาจริง 6 คน แสดงให้เห็นว่ามีส่วนร่วม มีความสนใจ และมีการซักถามวิทยากรอยู่ตลอดเวลา

(2) ผู้เข้าอบรมของ อบต.เมืองจัง กิ่งอำเภอกู่เพียง ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก โดยอาสาสมัครเกินจำนวนที่กำหนดไว้ จึงต้องมีการคัดออก โดยใช้คำถามเกี่ยวกับความรู้ อบต. ใครตอบไม่ได้กลับไปนั่งที่เดิม ใครตอบได้ให้ยู่ต่อ และวิทยากรใช้รางวัลจูงใจว่า ผู้นำทีมใดได้ชนะเลิศจะมีรางวัลให้ ทำให้กิจกรรมดังกล่าวได้รับความสนใจ สนุกและมีความสุขในการเรียนรู้

(3) ผู้เข้าอบรมของ อบต. สถาน อำเภอบัว ได้เข้ามามีส่วนร่วมเหมือนกับ อบต. เมืองจัง และสันติสุข มีการแสดงความคิดเห็นและการสอบถามอยู่ตลอดเวลาว่ากิจกรรมดังกล่าวมีเพื่ออะไร ทำไมต้องทำกิจกรรมนี้ เมื่อได้รับคำตอบจากวิทยากรว่าเป็นการฝึกปฏิบัติจริง

เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จของกิจกรรม โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีมเป็นสำคัญ

2.8) ผลการจัดกิจกรรม “รู้ได้อย่างไรว่าโครงการสำเร็จ”

แนวคิดกิจกรรมรู้ได้อย่างไรว่าโครงการสำเร็จ ได้มุ่งเน้นถึงกิจกรรมการประเมินแผนงานโครงการว่ามีความสำคัญและจำเป็นไม่แพ้กิจกรรมการเขียนโครงการ และกิจกรรมการนำโครงการสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมก็เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้หลักการและวิธีการประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนงานโครงการ และฝึกปฏิบัติโดยคำนึงถึงตัวชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนงานโครงการ

วิธีดำเนินกิจกรรม วิทยากรให้ระดมความคิดเรื่อง การประเมินผลโครงการ โดยแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 20-23 คน แต่ละกลุ่มระดมความคิดว่าเราจะวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการได้อย่างไร สาเหตุปัจจัยใดที่ทำให้โครงการสำเร็จและล้มเหลว

ผลงานของกลุ่มตัวอย่างในกิจกรรม “รู้ได้อย่างไรว่าโครงการสำเร็จ” มีดังนี้

- (1) ผู้เข้าอบรมของ อบต. คู่งพงษ์ อำเภอสันติสุข ระบุว่า พิจารณาได้จากการดำเนินงานว่าเสร็จทันเวลาหรือไม่ พิจารณาจากผลงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่
- (2) ผู้เข้าอบรมของ อบต.เมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง ระบุว่า พิจารณาได้จากการสังเกต การดูแล และการพิจารณาว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการหรือไม่ เพียงใด
- (3) ผู้เข้าอบรมของ อบต.สถาน อำเภอปัว ระบุว่า พิจารณาจากผลการดำเนินงานตามเป้าหมายว่าทันเวลา และมีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่

โดยสรุป ผลการดำเนินกิจกรรมประเมินโครงการ มุ่งที่จะให้ผู้เข้าอบรมฝึกทักษะการคิด ทักษะการกำหนดผลและแนวทางการวัดผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินโครงการ โดยวิธีการอภิปรายเหตุผลที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการภายใต้ปัจจัยแวดล้อมและข้อจำกัดต่าง ๆ ของชุมชน

2.9) ผลการจัดกิจกรรม “การประยุกต์ใช้การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคม”

แนวคิดการประยุกต์ใช้เครือข่ายการพัฒนาสังคม มีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแม่ข่าย มีการบูรณาการกิจกรรมด้านสังคมเชื่อมโยงสัมพันธ์กับงานทุกด้านของชุมชน โดยมีคนและชุมชนเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมมุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันประยุกต์ความรู้และประสบการณ์การสร้างเครือข่ายมาใช้ในการพัฒนาสังคม ให้กลุ่มได้ลงมือปฏิบัติและประสานการปฏิบัติระหว่างเครือข่ายด้านพัฒนาสังคมที่มีการบูรณาการเป็นองค์รวม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม วิทยากรกำหนดการแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 15-20 คน มีประธานและเลขานุการการประชุม กิจกรรมที่ให้ผู้เข้ารับการอบรมดำเนินการเรียกว่า “กิจกรรมมาร่วมกันสร้างเครือข่าย” โดยตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้กลุ่มแสวงหาคำตอบที่ว่า หากจะใช้ “คน” ในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา กลุ่มจะใช้กลไกเครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชนเข้าร่วมการพัฒนาอย่างไร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพัฒนาเด็กและเยาวชน กลุ่มพัฒนาสตรีหรือแม่บ้าน กลุ่มพัฒนาผู้สูงอายุและกลุ่มช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชน

ผลการจัดกิจกรรมการประยุกต์ใช้ผลการฝึกอบรมทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้เข้ารับการอบรมมีการแบ่งกลุ่มตามประเภทองค์กรเครือข่ายการพัฒนาสังคม 4 กลุ่ม คือ

- (1) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาเด็กและเยาวชน
- (2) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาสตรีและแม่บ้าน
- (3) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาผู้สูงอายุ
- (4) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชน

สมาชิกกลุ่มหรือองค์กรเครือข่ายการพัฒนาสังคมทั้ง 4 กลุ่ม ได้ประชุมพิจารณากำหนดเป้าหมายหรือนโยบายของกลุ่ม และแนวทางในการพัฒนา “คน” ในชุมชนตามภารกิจที่กลุ่มมีข้อตกลงร่วมกัน คือ

(1) องค์กรเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของกลุ่มตามภารกิจ 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม พอสรุปได้ดังนี้

(1.1) งานด้านการศึกษาของกลุ่มพัฒนาเด็กและเยาวชนภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายการพัฒนาและแนวทางการดำเนินงานไว้ คือ เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น
- สนับสนุนและส่งเสริมการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

- สนับสนุนและส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีโอกาสศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย
- ส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการศึกษาระดับสูงจนถึงระดับอุดมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองนำเด็กเล็กเข้ามาใช้บริการจาก ศูนย์ เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน
- ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมเชิงความรู้และการศึกษา กีฬาและดนตรี ฝึกอบรม ให้เยาวชนหันเหความสนใจเพื่อห่างไกลยาเสพติดและรู้จักป้องกันสิ่งเสพติด
- ศึกษาความต้องการและความสนใจของเด็กและเยาวชนในชุมชนแล้วแสวงหา กิจกรรมเพื่อตอบสนองความสนใจในเชิงสร้างสรรค์ให้แก่พวกเขา
- ขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่แนะแนวจากสถานศึกษา สถานประกอบการหรือ องค์กรทางราชการ ให้ความรู้และแนะแนวการศึกษาและอาชีพแก่เยาวชน
- แสวงหาและจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนใน ชุมชนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อ
- จัดหาบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถจากแหล่งต่าง ๆ มาให้ความรู้และประสบ- การณ์แก่เยาวชนในกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน
- จัดหาสถานที่ศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องการศึกษาต่อ
- จัดสัมมนาครู-อาจารย์และผู้นำในชุมชนเพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการ สอน ตอบสนองความต้องการของชุมชนแก่สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน

(1.2) งานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มพัฒนาเด็กและเยาวชน

ภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ไว้คือ

เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรักและหวงแหนในพระพุทธศาสนา ร่วมกัน ทำนุบำรุงศาสนา
- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม ของชุมชน
- ส่งเสริมการเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

- ส่งเสริมการสอนศาสนาและวัฒนธรรมในสถานศึกษา
- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความเคารพอ่อนน้อม ผู้สูงอายุ ผู้อาวุโสและบิดามารดา

แนวทางการดำเนินงาน

- ปลุกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนรักและหวงแหนในพระพุทธศาสนาโดยกำหนดให้ผู้ปกครองและผู้สูงอายุในชุมชนร่วมกันแสวงหาแนวทางการอบรมด้วยความรักและเมตตาเพื่อกล่อมเกลายาวชนให้ชื่นชมในจารีตประเพณีของท้องถิ่น ชักชวนเด็กให้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา บรรยายและจูงใจให้เข้าร่วมทำบุญตักบาตร ฟังธรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- จัดให้มีการอบรมความรู้ทางศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณีในวันหยุดสุดสัปดาห์ละ 1 วัน เช่น อบรมครั้งละ 1-2 ชั่วโมง ประกอบการฝึกนั่งสมาธิ
- ใช้สื่อเสียงตามสายโดยนิมนต์พระสงฆ์ที่สามารถมาให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนเดือนละ 2-3 ครั้ง
- เน้นการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในชุมชนร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
- จัดกิจกรรมบวชสามเณรภาคฤดูร้อน
- จัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุโดยให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม
- จัดให้มีชั่วโมงสอนวิชาพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในสถานศึกษา

(1.3) งานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของกลุ่มพัฒนาเด็กและเยาวชนภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มเครือข่ายการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไว้ คือ

เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมความรู้ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชน
- ปลุกฝังการพิทักษ์รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่อาศัย
- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ความสำคัญของสมุนไพรไทย
- ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้ออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างพลานามัยและสร้างภูมิคุ้มกันภัยต่าง ๆ
- ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่อาศัยดูแลความสะอาดและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดให้มีสนามเล่นออกกำลังกายของเด็กและเยาวชนในชุมชนให้เพียงพอ
- จัดกิจกรรมการรักษาความสะอาดของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและแหล่งสาธารณะให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วม
- จัดกิจกรรมการฝึกอบรมเยาวชนให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม เรียนรู้วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่ เช่น การดูแลรักษาป่าไม้ แม่น้ำ อากาศ
- จัดอบรมให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับโรคติดต่อและวิธีการป้องกันตนเองให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยวิธีง่าย ๆ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน
- จัดค่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

(2) องค์กรเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสตรีและแม่บ้าน ได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มตามภารกิจ 3 ด้านที่กำหนดให้พอสรุปได้ดังนี้

(2.1) งานด้านการศึกษาของกลุ่มพัฒนาสตรีและแม่บ้านภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มไว้ คือ เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมสตรีและแม่บ้านให้มีความรู้เพื่อการดำรงชีวิตที่มีความสุขในชุมชนของตน
- ส่งเสริมและสงเคราะห์สตรีที่ด้อยโอกาสในชุมชน
- สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มสตรีและพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตที่ดีแก่สตรีและแม่บ้านในชุมชน
- จัดกิจกรรมฝึกอบรมสตรีและแม่บ้านด้านสังคมและการประกอบอาชีพโดยแสวงหาแหล่งวิทยากรและแหล่งทุนกู้ยืมแก่กลุ่มสตรีในชุมชน
- รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของแม่บ้านและสตรี เพื่อจัดกิจกรรมตอบสนองความต้องการและการแก้ไขปัญหา
- จัดทำทะเบียนสตรีหรือแม่บ้านที่ด้อยโอกาสเพื่อให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อน

(2.2) งานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มพัฒนาสตรีและแม่บ้านภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไว้ คือ

เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมสตรีและแม่บ้านยึดมั่นในพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปฏิบัติตามครรลองของวัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามของชุมชน นำธรรมะหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในการครองเรือน
- ส่งเสริมสตรีและแม่บ้านให้เป็นผู้อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมที่งดงามของชุมชนแก่กุลบุตร กุลธิดาและเยาวชนในชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน

- ชักชวนสตรีและแม่บ้านมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนอย่างจริงจัง
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้นำทางศาสนา ผู้นำในชุมชนและกลุ่มสตรีในชุมชนด้านการพระศาสนา ศิลปท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชนตามวันสำคัญทางศาสนาและงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นสม่ำเสมอ
- พัฒนาความเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมแก่สตรีและแม่บ้าน
- จัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านโดยดั่งสตรีและแม่บ้านที่ด้อยโอกาสเข้าร่วม
- จัดให้มีการฟังเทศน์ทุกวันพระและเชิญชวนสตรีและแม่บ้านเข้าร่วม
- นิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการเทศนาอบรมสั่งสอนมาให้ความรู้แก่ประชาชน สตรีและแม่บ้านในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้แม่บ้านมีศีลธรรมจิตใจสงบ และเป็นที่พึ่งทางใจ
- จัดหาวิทยากรที่มีความรู้มาฝึกอบรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น การฟ้อน ล่องน่าน มาฝึกสอนฟ้อนรำให้แก่กลุ่มแม่บ้าน เพื่อรักษาและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ให้คนรุ่นหลังสืบทอดไป

2.3 งานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มพัฒนาสตรีและแม่บ้านภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไว้คือ

เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมสตรีและแม่บ้านให้มีความรู้ด้านสาธารณสุขและการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีและแม่บ้านเป็นผู้นำในการสร้างความร่มรื่นและสวยสะอาดของชุมชน

- ส่งเสริมสตรีและแม่บ้านให้นุ่งห่มเสื้อผ้า และใช้ของใช้ที่ผลิตได้ในชุมชนและท้องถิ่น
- ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาสมุนไพรไทยในกลุ่มสตรีและแม่บ้านเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนและการเพิ่มพูนอาชีพและรายได้

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดอบรมให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมแก่สตรีและแม่บ้าน
- รณรงค์ให้สตรีแม่บ้านและประชาชนทั่วไปร่วมปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ ในบริเวณบ้านและแหล่งสาธารณะในชุมชน
- ให้มีการตรวจสุขภาพทั่ว ๆ ไปแก่สตรีและแม่บ้านเป็นประจำทุกปี
- ให้ความรู้ด้านสมุนไพรไทยแก่กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มสตรีในชุมชน
- จัดกิจกรรมการรักษาความสะอาดภายในและบริเวณบ้านให้น่าอยู่ กำจัดขยะให้ถูกต้องเพื่อป้องกันมลพิษ
- จัดอบรมเรื่องการประกอบอาหารให้ครบ 5 หมู่ และถูกสุขลักษณะแก่สตรีและแม่บ้าน
- จัดกิจกรรมการใช้เครื่องนุ่งห่มเสื้อผ้าสะอาดที่ผลิตในชุมชนและท้องถิ่น
- ให้การอบรมการช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองด้านการป้องกันและรักษาโรคด้วยยาสามัญประจำบ้านและสมุนไพรไทย
- ให้ความรู้ด้านโรคระบาด การรักษาความสะอาดของร่างกาย การป้องกันโรคติดต่อ และการคุมกำเนิดแก่สตรีและแม่บ้าน

(3) องค์การเครือข่ายเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน ได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานตามภารกิจ 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม พอสรุปได้ดังนี้

(3.1) งานด้านการศึกษาของกลุ่มการพัฒนาผู้สูงอายุภายในชุมชนที่
กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไว้คือ
เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมความรู้ผู้สูงอายุด้านการประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจ

- สนับสนุนและให้โอกาสผู้สูงอายุใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนในชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดการศึกษาอบรมความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพอันควรแก่วัยและเพศของผู้สูงอายุ โดยการรวมกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น จัดกลุ่มจักสาน กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน
- ให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้นำภูมิปัญญาในชุมชนเป็นผู้ให้การศึกษาตามอัธยาศัยแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
- จัดวิทยากรให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุสม่ำเสมอ

(3.2) งานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มการพัฒนาผู้สูงอายุภายใน

ชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไว้คือ เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้าน ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบกิจกรรมด้านศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชนภายในเครือข่ายและระหว่างเครือข่ายอย่างกว้างขวาง
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านรวมตัวกันศึกษาปัญหาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกำหนดความต้องการการพัฒนาด้านศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
- สนับสนุนให้ผู้สูงอายุแสดงบทบาทการสืบทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีแก่เด็ก เยาวชนและสมาชิกของชุมชน
- ส่งเสริมขวัญ กำลังใจแก่ผู้สูงอายุ และสร้างค่านิยมความอบอุ่นในครอบครัวให้สมาชิกเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ

แนวทางการดำเนินงาน

- เผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่ดำเนินการโดยผู้นำภูมิปัญญาหรือกลุ่มผู้สูงอายุทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านสม่ำเสมอ ช่วยประสานกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มผู้สูงอายุระหว่างชุมชนและหมู่บ้านให้ทราบกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
- จัดเสวนากลุ่มผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขที่สงบสันติร่วมกันของชุมชน

- จัดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อบรมสั่งสอนแนะนำลูกหลานได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามที่สืบทอดกันมาในอดีต เพื่อทำนุบำรุงอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกัน
- กลุ่มผู้นำชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุร่วมกันจัดกิจกรรมสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้เป็นขวัญกำลังใจแก่กันและกัน เช่น การจัดบายศรีสู่ขวัญ จัดประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ

(3.3) งานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มพัฒนาผู้สูงอายุภายในชุมชนที่กลุ่มรับผิดชอบ กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานไว้คือ เป้าหมายหรือนโยบาย

- สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการรักษาอนามัยที่ถูกสุขลักษณะและการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- สนับสนุนให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับผู้สูงอายุ

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้สูงอายุ แนะนำให้ผู้สูงอายุหมั่นดูแลรักษาสุขภาพของตนเองโดยการออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย เช่น อาหารปลา ผัก ผลไม้ และอาหารเสริมประเภทนมถั่วเหลือง หรือแนะนำอาหารที่เป็นประโยชน์ตามหลักโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
- ให้สมาชิกในครอบครัวสนใจและเอาใจใส่ผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ การให้กำลังใจและให้ความอบอุ่น
- จัดกิจกรรมให้กลุ่มผู้สูงอายุได้ร่วมออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในชุมชน
- ดูแลด้านสุขภาพิบาลและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ถูกสุขลักษณะที่ไม่ให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพผู้สูงอายุและสมาชิกชุมชนโดยทั่วไป เช่น การกำจัดขยะ การเผาป่า การตัดไม้ทำลายป่าและสิ่งแวดล้อมชุมชน
- จัด อสม. ประจำหมู่บ้านตรวจสุขภาพ เช่น วัดความดันโลหิตผู้สูงอายุเดือนละ 1 ครั้ง ประสานกับหน่วยงานราชการทางด้านสาธารณสุขมาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสม่ำเสมอ

(4) องค์กรเครือข่ายเพื่อการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชน ได้กำหนดเป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานตามภารกิจของกลุ่มไว้ สรุปได้ดังนี้

(4.1) งานด้านการศึกษาของกลุ่มพัฒนาผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชนตามความรับผิดชอบ เป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานมีดังนี้
เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมให้มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน
- สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือทางการศึกษาตามควรแก่กรณีของปัญหาและความต้องการ

แนวทางการดำเนินงาน

- ให้มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชนโดยการสำรวจข้อมูลบุคคลที่ควรให้การสงเคราะห์ จัดทำเป็นฐานข้อมูลและศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาตามแนวทางการให้ความช่วยเหลือ
- ช่วยแนะนำ ให้ความรู้ ช่วยหาสถานศึกษาให้ และช่วยส่งเสริมอาชีพ ช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา ประสานองค์กรสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
- ให้ความช่วยเหลือแนะนำวิธีการเลี้ยงดูที่ถูกต้องแก่บิดา-มารดา (ในกรณีที่เป็นเด็กและเยาวชน) และประสานนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้

(4.2) งานด้านศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มพัฒนาผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชน เป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานมีดังนี้
เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน

- ให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น วันสำคัญต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา พระภิกษุอบรมให้กำลังใจ ช่วยแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหา
- บิดา-มารดาหรือผู้ปกครองเปิดเผยให้สาธารณะได้รับรู้เพื่อจะได้ช่วยกันหาทางแก้ไข ควรพาเข้าวัดทำบุญและฟังธรรม
- จัดโครงการตั้งศูนย์ให้ความรู้และเชิญผู้รู้มาให้คำแนะนำ ปรึกษาเฉพาะปัญหาเพื่อให้เขามีกำลังใจมีความหวัง และชุมชนได้ช่วยกันรักษาเยียว

(4.3) งานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มพัฒนาผู้ด้อยโอกาส หรือผู้มีปัญหาในชุมชน เป้าหมายหรือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานตามความคิดเห็นของกลุ่ม คือ

เป้าหมายหรือนโยบาย

- ส่งเสริมและประสานงานสาธารณสุข ดูแลผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีปัญหาในชุมชนให้มีสุขภาพกายสุขภาพใจและดำรงตนอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข

แนวทางการดำเนินงาน

- อสม. ประสานงานหน่วยงานสาธารณสุขดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ชุมชนให้กำลังใจและเป็นเพื่อนร่วมคิด เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหากับบุคคลรอบกายผู้ด้อยโอกาส ให้ความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจให้เขามีกำลังใจต่อสู้และมีจิตใจเข้มแข็ง
- แนะนำให้ความช่วยเหลือในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่มและปัจจัยการดำรงชีพตามควรแก่ความรุนแรงของลักษณะปัญหา

ผลสรุปในภาพรวมของข้อค้นพบจากผลการทดลองใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. คือ

1) ผลการทดลองใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. 3 แห่ง พบว่า ชุดฝึกอบรมที่ให้ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาด้วยตนเองด้านเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ดี เนื้อหาเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประโยชน์กับชุมชน ทำให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจและเรียนรู้กระบวนการจัดตั้งองค์กรเครือข่าย และแนวทางการประสานการทำงานพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และได้เรียนรู้วิธีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสของเครือข่ายในชุมชน เอกสารใช้ภาษาเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้เป็นแกนนำใน อบต. เทปเสียงมีเนื้อหาดี ใช้ภาษาเข้าใจง่าย สำหรับกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินกิจกรรมได้เหมาะสม สนุก ได้ความรู้มาก วิธีการน่าสนใจและสามารถนำความรู้และทักษะการทำงานไปใช้ได้ในชีวิตจริง

2) ผลการจัดทำกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวม ผู้เข้าอบรมเห็นว่า เนื้อหาของกิจกรรมสอดคล้องกับงานที่กำลังทำอยู่ในชีวิตจริง ความเหมาะสมกิจกรรมดีมาก ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ เป็นประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง คือ ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถนำไปเป็นแบบอย่างการทำงานได้ถูกต้อง ด้านสาธารณสุข ช่วยให้เข้าใจและนำวิธีการไปใช้กับชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการสร้างจิตสำนึกการป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ ด้านผู้ด้อยโอกาสช่วยให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ควรให้ความช่วยเหลือได้ตามลำดับก่อนหลัง

สามารถนำไปเป็นตัวอย่าง ช่วยให้มีองปัญหาและเป้าหมายเป็นระบบ แนวทางการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสครองชีพเท่าเทียมบุคคลทั่วไป ผลการจัดกิจกรรมหลักทำให้ผู้เข้าอบรมกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการทำงานด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อมและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์เป็นแผนปฏิบัติการในชุมชนของตนเองได้

สรุปความ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการทดลองใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ซึ่งประกอบด้วย ผลการใช้สื่อการพัฒนา และผลการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการตามรายการกิจกรรมการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. จำนวน 246 คน จาก อบต. 3 แห่งในพื้นที่ทดลอง

บทที่ 6

การติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงาน ด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต.

ในบทนี้จะเป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ภายหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการไปแล้วเป็นเวลา 1 เดือน โดยนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคมมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 อบต. คือ อบต. คู่งษ์ อำเภอสันติสุข อบต. เมืองจิ้งกิ้งอำเภอยะลา และ อบต. สถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการอบรมที่ให้ข้อมูล ส่วนที่สองเป็นผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมของชุมชนตามดัชนีหรือตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง และส่วนที่สามเป็นปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 6.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. ที่ผ่านการอบรม จำแนกตามตัวแปรพื้นฐานทั่วไป (N = 165)

ตัวแปรพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำบลที่อาศัยอยู่		
คู่งษ์	55	33.3
เมืองจิ้ง	55	33.3
สถาน	55	33.3
เพศ		
ชาย	120	72.7
หญิง	41	24.8
ไม่ตอบ	4	2.4

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

ตัวแปรพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
ทำนา ทำไร่ ทำสวน	110	66.7
ค้าขาย	25	15.2
รับจ้าง	15	9.1
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	6	3.6
นักบวช	2	1.2
อื่น ๆ	5	3.0
ไม่ตอบ	2	1.2
การศึกษา		
ต่ำกว่า ป.4	5	3.0
จบ ป.4/ป.6	76	46.1
จบ ม.3	36	21.8
จบ ม.6	37	22.4
จบอนุปริญญา	3	1.8
จบปริญญาตรี	7	4.2
อื่น ๆ	1	0.6
อายุ		
30 ปี และต่ำกว่า	14	8.5
31 – 40 ปี	61	37.0
41 – 50 ปี	47	28.5
51 – 60 ปี	30	18.2
61 ปี และสูงกว่า	9	5.5
ไม่ตอบ	4	2.4

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

ตัวแปรพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน		
(ผู้ตอบ 1 คน ทำหน้าที่มากกว่า 1 บทบาท)		
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	18	10.9
ผู้บริหารและสมาชิก อบต.	35	21.2
เจ้าหน้าที่ใน อบต.	5	3.0
กรรมการหมู่บ้าน	51	30.9
ผู้นำ/ผู้แทนองค์กรประชาคม	38	23.0
ประธาน/รองฯ/ผู้แทนกลุ่มอาชีพ	27	16.4
ประธาน/รองฯ/ผู้แทนกลุ่มสังคม	55	33.3
ประธาน/รองฯ/ผู้แทน อสม.	23	13.9
อื่น ๆ	13	7.9
การเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่าย		
(ผู้ตอบ 1 คน เป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 องค์กรเครือข่าย)		
กลุ่มดูแลด้านการศึกษา	48	29.1
กลุ่มดูแลกิจกรรมทางศาสนา	46	27.9
กลุ่มดูแลกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม	41	24.8
กลุ่มดูแลงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	62	37.6
กลุ่มดูแลงานส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส	50	30.3
กลุ่มอาชีพในชุมชน	99	60.0
อื่น ๆ	18	10.9

จากตารางที่ 6.1 พบว่า จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. ผู้ผ่านการอบรมทางไกลและอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมกระจายอยู่ใน 3 อบต. จำนวนเท่ากัน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่คือร้อยละ 66.7 อาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน รองลงมาทำอาชีพค้าขาย แต่ถ้าวัดพิจารณาการกระจายของกลุ่มตัวอย่างตามอาชีพ

นับว่ามีลักษณะสอดคล้องกับธรรมชาติของประชากรหรือธรรมชาติของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมตามโครงการวิจัยและพัฒนา สำหรับการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่จะสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 46.1) แต่ก็มีผู้สำเร็จถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายรวมกันประมาณร้อยละ 44 สำเร็จปริญญาตรี ร้อยละ 4.2 ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 37.0) และ 41-50 ปี (ร้อยละ 28.5) ตามลำดับ ในขณะที่มีผู้สูงอายุ คือมีอายุสูงกว่า 60 ปี รวมอยู่ด้วยร้อยละ 5.5 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นประธาน/รองประธาน หรือผู้แทนกลุ่มสังคม (ร้อยละ 33.3) รองลงมาเป็นกรรมการหมู่บ้าน (ร้อยละ 30.9) การเป็นสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.0 เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตามกลุ่มเครือข่ายทางสังคมใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะสมาชิกคนหนึ่งสามารถเชื่อมโยงเป็นสมาชิกได้อีกหลายเครือข่าย ซึ่งค่อนข้างแสดงความเชื่อมโยงของเครือข่ายที่เป็นธรรมชาติปรากฏในลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งโดยทั่วไป

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมของชุมชน (อบต.) ตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง

ในส่วนนี้จะเป็นการติดตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม ในช่วงเวลาหลังการจัดอบรมว่าชุมชนของตนมีหรือไม่มี ทำหรือไม่ทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมในเรื่องใด อย่างไร

ในตารางที่ 6.2 เป็นการกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างระบุการทำหรือไม่ทำกิจกรรมมีหรือไม่มีกิจกรรมตามองค์ประกอบทักษะการทำงานด้านต่าง ๆ พบดังนี้

ตารางที่ 6.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการอบรมที่แสดงการรับรู้การไม่มี/ไม่ทำ
กับการมี/ทำกิจกรรมชุมชน จำแนกตามองค์ประกอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนา
สังคมและตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง (N = 165)

องค์ประกอบทักษะการทำงานด้านสังคม ของชุมชนที่เข้มแข็ง	ไม่มี/ไม่ทำ		มี/ทำ	
	จำนวน	%	จำนวน	%
การสร้างเครือข่าย				
<u>องค์การการเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนา</u>				
1) มีกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย	14	8.5	140	84.8
2) มีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคม	7	4.2	155	93.9
3) ผู้นำกลุ่มส่งเสริมให้เครือข่ายเรียนรู้ร่วมกัน	8	4.8	151	91.5
<u>โครงสร้างเครือข่าย</u>				
4) กลุ่มมีการทำงานประสานกันตามโครงสร้าง	7	4.2	154	93.3
5) มีการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย	4	2.4	156	94.5
6) มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มรับผิดชอบชัดเจน	2	1.2	161	97.6
<u>สมาชิกกลุ่มร่วมรับผิดชอบ</u>				
7) สมาชิกร่วมรับผิดชอบงานกลุ่ม	2	1.2	158	95.8
8) สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสม่ำเสมอ	4	2.4	158	95.8
ระบบข้อมูลข่าวสาร				
9) มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม	10	6.1	150	90.9
10) มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร	6	3.6	156	94.5
11) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	10	6.1	151	91.5
แผนงานและโครงการ				
12) ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและ ความต้องการ	4	2.4	158	95.8
13) มีการจัดทำแผนงาน/โครงการ โดยกลุ่มบุคคล	6	3.6	153	92.7

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

องค์ประกอบทักษะการทำงานด้านสังคม ของชุมชนที่เข้มแข็ง	ไม่มี/ไม่ทำ		มี/ทำ	
	จำนวน	%	จำนวน	%
14) มีการบูรณาการเป็นองค์รวมในการทำแผน	9	5.5	148	89.7
15) มีการร่วมคิด ร่วมรับผิชอบและร่วม ตรวจสอบในกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ	2	1.2	160	97.0
16) มีการประเมินปรับปรุงแผนงาน/โครงการ	7	4.2	149	90.3
บุคคล/กลุ่มบุคคล/ผู้นำสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง				
17) ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่น	2	1.2	155	93.9
18) ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1	0.6	160	97.0
19) มีกิจกรรมเชิงพัฒนาและอนุรักษ์	4	2.4	158	95.8
20) ประชาชนร่วมมือในการทำงาน	2	1.2	161	97.6
21) ประชาชนมีความสามัคคี	1	0.6	162	98.2
22) มีผู้นำที่ประชาชนในชุมชนยอมรับ	2	1.2	160	97.0
23) ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน	1	0.6	161	97.6
24) มีกฎเกณฑ์ชุมชนที่สมาชิกให้ความเห็นชอบ	1	0.6	162	98.2
25) ประชาชนตระหนักในปัญหาและภัยคุกคาม	2	1.2	161	97.6
กระบวนการพัฒนาสังคม				
26) มีเวทีชาวบ้านให้ประชาชนมีส่วนร่วม	5	3.0	157	95.2
27) มีการนำปัญหาและความต้องการของชุมชน ไปจัดทำแนวปฏิบัติ	2	1.2	159	96.4
28) มีการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชุมชน ร่วมกันกำหนด	1	0.6	160	97.0
29) มีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมสังคม	0	0	162	98.2
30) ชุมชนและสังคมมีความสุข	0	0	161	97.6

จากตารางที่ 6.2 เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต.ที่ผ่านการอบรมแสดงการรับรู้การดำเนินกิจกรรมชุมชนตามองค์ประกอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง พบว่าในภาพรวมชุมชนมีและทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมในทุกองค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90 ขึ้นไป) เห็นว่ามีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาสังคมในชุมชนของตน ยกเว้นตัวชี้วัดกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบมีเป้าหมายในองค์ประกอบการเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนา (ร้อยละ 84.8)

กิจกรรมการพัฒนาและตัวชี้วัดที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่มีและดำเนินการ ร้อยละร้อยละ ได้แก่ กิจกรรมสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน และการมีความสุขของชุมชน ส่วนกิจกรรมและตัวชี้วัดที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่มีและไม่ดำเนินการ ได้แก่ การมีกลุ่มการเรียนรู้แบบมีเป้าหมายชัดเจน (ร้อยละ 8.5) การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม การแลกเปลี่ยนข่าวสารภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม (ร้อยละ 6.1) และมีการบูรณาการเป็นองค์รวมในการทำงานร่วมกัน (ร้อยละ 5.5)

สำหรับองค์ประกอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของชุมชนที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีและดำเนินการมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านบุคคล กลุ่มบุคคล ผู้นำสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง ซึ่งร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประเมินตัวชี้วัดว่าไม่มีและไม่ทำน้อยที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านกระบวนการพัฒนาสังคม ส่วนองค์ประกอบที่ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประเมินไม่มีไม่ทำมากกว่าองค์ประกอบอื่น คือ องค์ประกอบด้านระบบข้อมูลข่าวสาร

โดยสรุปจุดเด่นของทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต.จากการติดตามผลด้วยการใช้ตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง คือ ชุมชนใน อบต. คู่งษ์ อบต. เมืองจัน และ อบต. สถาน จังหวัดน่าน คือ การมีบุคคล กลุ่มบุคคล ผู้นำสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเอง มีการใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ชุมชนมีกิจกรรมเชิงพัฒนาและอนุรักษ์ ประชาชนร่วมมือกันทำงาน ประชาชนมีความสามัคคี มีผู้นำที่ประชาชนในชุมชนยอมรับ ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน ชุมชนมีกฎเกณฑ์ที่สมาชิกให้ความเห็นชอบ และประชาชนตระหนักในปัญหาและภัยคุกคามชุมชน ส่วนทักษะที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีและดำเนินการมากขึ้น คือ ระบบข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ให้มีการจัดข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มสม่ำเสมอ คล้ายกับทักษะในองค์ประกอบการเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนา ซึ่งมีตัวชี้วัดที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีและดำเนินการมากขึ้น คือ ให้มีกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย ผู้นำกลุ่มส่งเสริมให้เครือข่ายเรียนรู้ร่วมกันและให้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคม

ตารางที่ 6.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการมีและใช้ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งของ อบต. ตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการอบรม (N = 106)

องค์ประกอบทักษะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเข้มแข็ง
1. ด้านการสร้างเครือข่าย	3.19	.55	ปานกลาง
2. ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร	2.90	.72	ปานกลาง
3. ด้านแผนงานและโครงการ	3.06	.73	ปานกลาง
4. ด้านบุคคล กลุ่มบุคคล และผู้นำสร้าง จิตสำนึกการพึ่งตนเอง	3.54	.53	มาก
5. ด้านกระบวนการพัฒนาสังคม	3.66	.56	มาก

จากตารางที่ 6.3 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีและใช้ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งของ อบต. ตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างผู้ผ่านการอบรมพบว่า ชุมชนใน อบต.ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีและดำเนินกิจกรรมในองค์ประกอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมอยู่ในระดับมาก 2 องค์ประกอบ และระดับปานกลาง 3 องค์ประกอบ กล่าวคือ องค์ประกอบที่มีและดำเนินการมาก คือ ด้านบุคคล กลุ่มบุคคล ผู้นำสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง ($\bar{X} = 3.54$) และด้านกระบวนการพัฒนาสังคม ($\bar{X} = 3.66$) ส่วนด้านการสร้างเครือข่าย ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร และด้านแผนงานและโครงการ มีและดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 6.4 เปรียบเทียบการมีและใช้ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมตามองค์ประกอบหลักตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง จำแนกตาม อบต. (N = 165)

องค์ประกอบของทักษะ	คู่งษ์		เมืองจ้ง		สถาน		F-Prob.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. การสร้างเครือข่าย	3.20	.49	3.18	.61	3.18	.61	.97
2. ระบบข้อมูลข่าวสาร	2.88	.74	2.79	.70	2.88	.73	.80
3. แผนงานและโครงการ	3.11	.68	2.85	.77	3.06	.63	.15
4. บุคคล กลุ่มบุคคลและ ผู้นำสร้างจิตสำนึกการ พึ่งตนเอง	3.43	.46	3.48	.55	3.60	.64	.31
5. กระบวนการพัฒนา สังคม	3.61	.52	3.56	.57	3.58	.60	.92

จากตารางที่ 6.4 เมื่อเปรียบเทียบการมีและใช้ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งระหว่าง 3 อบต. พบว่า การมีและใช้ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ 3 อบต. ภายหลังการได้รับการพัฒนาทักษะการทำงาน คือ คู่งษ์ เมืองจ้ง และสถาน ไม่ต่างกัน หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง การติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมให้แก่ผู้นำใน อบต. หนึ่งเดือนภายหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ชุมชนใน อบต. คู่งษ์ อำเภอสันติสุข อบต. เมืองจ้ง กิ่งอำเภอยุเพียง และ อบต. สถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีและใช้ทักษะการทำงานตามแนวทางของชุมชนที่เข้มแข็งไม่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ

อบต.

ในส่วนนี้จะเป็นการพิจารณาความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีผู้ตอบมากที่สุด 5 อันดับแรกเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ 3 อบต. ได้แก่ อบต.คู่งษ์ อำเภอสันติสุข อบต.เมืองจันท์ กิ่งอำเภอกุสุมาลย์ และ อบต.สถาน อำเภอบัว จังหวัดน่าน พบดังนี้

ตารางที่ 6.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่าย

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ประชาชนต้องทำมาหากิน จึงไม่มีเวลา และบางส่วนก็ไม่ให้ความสนใจที่จะรวมกลุ่มกันสร้างเครือข่าย	1. จัดสรรเวลาของคนในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และพยายามทำให้มีกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชน
2. ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการสร้างเครือข่าย หลายคนมีแต่รู้แบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ	2. ควรจัดเจ้าหน้าที่ไปสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย โดยการฝึกอบรม สัมมนาให้มากขึ้น
3. มีคนบางกลุ่มยังไม่ให้ความร่วมมือ เห็นแก่ตัว ขาดคนที่มีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม	3. จัดการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของการมีเครือข่าย และชักชวนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
4. ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่อง	4. ให้ อบต.จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หรือจัดหากองทุนให้แก่ประชาชน
5. การประสานงานและเชื่อมโยงภายในกลุ่มและระหว่างเครือข่ายยังมีน้อย ไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร เครือข่ายจึงไม่แข็งแรง	5. ควรให้ผู้นำเครือข่ายได้มีการพบปะกัน นำความรู้และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน โดยเน้นการแสดงออกในการช่วยเหลือกันในกลุ่มและต่างกลุ่มให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด

จากตารางที่ 6.5 การพิจารณาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่าย พบว่ามีปัญหาในเรื่องการจัดสรรเวลาเพื่องานส่วนรวมกับเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพของครอบครัว การขาดความรู้เรื่องเครือข่าย ขาดงบประมาณ ความร่วมมือ การเสียสละของสมาชิก และ

มีข้อเสนอแนะให้มีการจัดสรรเวลา โดยกลุ่มต่าง ๆ มีความร่วมมือกันมากขึ้น ส่วนราชการส่งเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ด้านการสร้างเครือข่าย สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของเครือข่าย โดยอบต.จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และผู้นำเครือข่ายควรพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมมือกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 6.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะส่งเสริมองค์การการเรียนรู้

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ชุมชนและผู้นำขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านนี้	1. ให้ผู้ที่มีความรู้หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล แนะนำหรือฝึกอบรมให้แก่ประชาชน
2. ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานอย่างจริงจัง บางองค์กรยังไม่มีรูปลักษณะของกลุ่มที่ชัดเจน บางแห่งก็ขาดองค์กรที่เข้มแข็งในการเรียนรู้ร่วมกัน	2. ควรจัดให้มีองค์การการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น โดยจัดเวทีให้ทุกองค์กรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้องค์กรเข้มแข็ง
3. บางแห่งมีกลุ่มเรียนรู้แล้ว แต่ไม่มีการติดตามประเมินผล ทำให้ขาดความต่อเนื่อง	3. ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ และทำการประเมินผลเป็นระยะ
4. ประชาชนบางคนไม่มีเวลา บางคนไม่ให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ และบางคนก็ไม่อ่านหนังสือไม่ออก	4. ควรจัดอบรมขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน จัดครูมาสอนให้อ่านออกเขียนได้ในวันหยุด
5. ขาดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนหรือในบริเวณที่ใกล้เคียง	5. จัดสร้างสถานที่สำหรับการเรียนรู้ในชุมชนหมู่บ้านเพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 6.6 การพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะด้านส่งเสริมองค์การการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำและชุมชนยังขาดความรู้ กลุ่มการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็ง มีกลุ่มแต่ยังขาดการติดตามผล สมาชิกบางคนขาดความสนใจ มีปัญหาความรู้ไม่รู้หนังสือและขาดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ข้อเสนอแนะคือ ต้องการให้มีผู้รู้เข้ามาดูแลและแนะนำประชาชน ควรส่งเสริมให้มีองค์การการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมนี้ และควรมีการจัดสอนประชาชนให้อ่านออกเขียนได้

ตารางที่ 6.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสาร

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลล่าช้า ไม่ทันการณ์ บางครั้งก็ไม่ทั่วถึง และขาดความชัดเจน	1. มอบหมายให้ผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงทำหน้าที่ในการรับส่งข่าวสารแก่ชุมชน
2. ขาดการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ	2. จัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมแก่บุคคลที่สนใจศึกษาด้านข้อมูลข่าวสารให้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลภายในชุมชน
3. คนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจกับข้อมูลข่าวสารเท่าที่ควร บางคนมีความคิดล้าหลัง ยากที่จะเข้าใจอะไรใหม่ ๆ	3. จัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนได้ทราบถึงประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร และให้รับรู้ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. ขาดอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสื่อสาร บางแห่งขาดหอกระจายข่าว	4. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนในพื้นที่ที่ยังขาดแคลน
5. ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับเพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง บางคนตีความหมายข้อมูลผิด	5. ควรให้ข้อมูลข่าวสารที่เข้าใจง่ายแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้

จากตารางที่ 6.7 การพิจารณาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสารตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปัญหาระบบข้อมูลข่าวสารคือ ความล่าช้า ขาดการจัดเก็บที่เป็นระบบ คนส่วนใหญ่ขาดความสนใจและขาดความเข้าใจ ชุมชนขาดอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีในการสื่อสาร ขาดการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ข้อเสนอแนะคือ ควรมีผู้รับผิดชอบรับส่งข่าวสารแก่ชุมชน จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้รับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของข้อมูลข่าวสาร จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์สื่อสารในชุมชนที่ขาดแคลน และให้ข้อมูลข่าวสารที่เข้าใจง่ายแก่ประชาชน

ตารางที่ 6.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการพัฒนากลุ่มบุคคล กลุ่มบุคคล และผู้นำในชุมชน

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ผู้นำมีความรู้น้อย และยังไม่ใ้รู้ใ้เรียนเท่าที่ควร ส่วนผู้ที่มีความรู้ความสามารถก็ไม่เสนอตัวเป็นผู้นำ	1. จัดฝึกอบรมแก่ผู้นำให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อชุมชน
2. ผู้นำบางคนขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี เช่น ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล้าตัดสินใจ จริงจังต่องาน ตรงต่อเวลา	2. ให้ความรู้แก่ประชาชนในการคัดเลือกผู้นำสำหรับคนที่เป็นผู้นำอยู่แล้วก็พัฒนาให้เกิดการสร้างจิตสำนึกของการเป็นผู้นำที่ดีต้องทำงานทั้งตัวและใจ
3. ผู้นำบางคนไม่เข้าใจและไม่เข้าถึงปัญหาของกลุ่ม บางคนยึดติดกับอำนาจเดิม ไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน	3. จัดฝึกอบรม ศึกษาดูงานเพื่อเสริมทักษะด้านวิธีคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่ผู้นำ
4. ผู้นำขาดวิสัยทัศน์ที่จะนำชุมชนไปสู่การกินดีอยู่ดี	4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนให้ผู้นำเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งระหว่างผู้นำกับชุมชน และระหว่างผู้นำด้วยกันเอง
5. ประชาชนบางคนไม่ฟังคำแนะนำของผู้นำ	5. ให้ความรู้แก่ประชาชนในการทำงานร่วมกันเพื่อชุมชน

จากตารางที่ 6.8 การพิจารณาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะด้านบุคคล กลุ่มบุคคล และผู้นำในชุมชน พบว่า ปัญหาคือ ผู้นำยังมีความรู้ไม่พอ ยังไม่ใ้รู้ใ้เรียน คนมีความรู้ไม่เสนอตัวเป็นผู้นำ ผู้นำบางคนขาดคุณลักษณะที่ดี ผู้นำบางคนไม่เข้าใจและไม่เข้าถึงปัญหาของกลุ่ม ยึดติดอำนาจเดิม ขาดวิสัยทัศน์ ประชาชนบางคนไม่ยอมรับผู้นำ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการฝึกอบรมทักษะผู้นำ ให้ความรู้แก่ประชาชนในการเลือกผู้นำ คนเป็นผู้นำอยู่แล้วควรได้รับการพัฒนาจิตสำนึกการเป็นผู้นำที่ดี อาจมีการจัดศึกษาดูงานและหาประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่ผู้นำ มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำและควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในการทำงานร่วมกัน

ตารางที่ 6.9 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชน

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ประชาชนขาดความสนใจ ไม่เห็นความสำคัญ และไม่เข้าใจการทำงานเป็นกลุ่ม จึงไม่ให้ความร่วมมือ และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	1. จัดเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบมาชี้แจงให้ประชาชนได้รับรู้บทบาท และประโยชน์ของการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
2. ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงบทบาทหรือได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากได้รับคำสั่ง	2. จัดประชุมหรือจัดเวทีให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ช่วยกันพัฒนาชุมชน และได้ลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน
3. คุณภาพชีวิตของประชาชนยังไม่ดีพอ จึงไม่ตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วม	3. รัฐต้องวางแผนระยะสั้น – ระยะกลางเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนก่อน เพื่อให้ชุมชนบังเกิดความร่วมมือร่วมใจ
4. ประชาชนบางกลุ่มขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม	4. ส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วม
5. ขาดวิทยากรในการทำกิจกรรม	5. จัดหาบุคคลที่มีความรู้ หรือนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ที่เหมาะสม

จากตารางที่ 6.9 การพิจารณาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมตัดสินใจ วิธีการดำรงชีวิตไม่เอื้ออำนวย ประชาชนกลุ่มบางคนยังขาดความกระตือรือร้นและขาดวิทยากรในการทำกิจกรรม ข้อเสนอแนะคือ ควรมีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ประชาชนให้เห็นประโยชน์การมีส่วนร่วม จัดประชุมให้มีเวทีแสดงความคิดเห็น รัฐควรมีแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ประชาชนมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมและจัดหาผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ที่เหมาะสม

ตารางที่ 6.10 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะด้านแผนงาน/โครงการ

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ผู้นำและประชาชนขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ	1. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนและคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ
2. ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ	2. หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องให้ความรู้และเพิ่มทักษะในการจัดทำแผนงาน/โครงการแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำแผนงาน/โครงการที่ได้จึงสะท้อนมาจากความต้องการของชุมชนจริง ๆ
3. ชุมชนและคนส่วนใหญ่ยังยึดติดระบบความคิดเดิม ที่ให้รัฐเป็นผู้จัดทำแผนงาน/โครงการ เสนอมาสู่ชุมชน	3. ภาครัฐและภาคประชาชนควรเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน จะได้ช่วยกันคิดช่วยกันทำแผนงาน/โครงการร่วมกัน
4. ขาดสื่อหรือรูปแบบการจัดทำแผนงาน/โครงการที่จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจง่ายขึ้น	4. ควรจัดให้มีตัวอย่างการจัดทำแผนงาน/โครงการแจกจ่ายและอธิบายให้ประชาชนเข้าใจ
5. การจัดทำโครงการบางโครงการเพื่อขออนุมัติแล้วได้รับคำตอบช้า	5. ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรติดตามโครงการอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบคำตอบรวดเร็วขึ้น

จากตารางที่ 6.10 การพิจารณาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะด้านแผนงานและโครงการ พบว่า ผู้นำและประชาชนยังขาดความรู้และประสบการณ์ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทำแผน ขาดสื่อหรือรูปแบบการจัดทำแผน คนส่วนใหญ่ยึดติดความคิดการทำงานแบบไม่มีแผน ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในการจัดทำแผนและโครงการ เพิ่มทักษะการทำแผนงานให้ประชาชนมีส่วนร่วม คนของรัฐและประชาชนควรเรียนรู้ปัญหาและความต้องการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน และควรมีตัวอย่างการจัดทำแผนงาน โครงการให้ประชาชนได้เรียนรู้

ข้อสรุปในภาพรวมของการติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานของผู้นำใน อบต. มี 2 ประการ คือ

1) เป็นการสรุปและยืนยันว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ชุมชนเข้มแข็งด้านการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมที่นักวิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้วัดและประเมินสถานภาพหรือระดับความเข้มแข็งของชุมชนได้ค่อนข้างเหมาะสม

2) ปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การมีผู้นำ มีกลุ่มบุคคล และบุคคลร่วมกันสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเอง มีการใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ชุมชนมีกิจกรรมการพัฒนาและอนุรักษ์และร่วมมือกันทำงาน มีความสามัคคี ยอมรับผู้นำ ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามกฎหมายที่ชุมชนกำหนดขึ้น สมาชิกของชุมชนตระหนักในปัญหาและภัยคุกคามชุมชน

สรุปความ

บทนี้เป็นการรายงานการติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. แบ่งการรายงานออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่สองเป็นผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชน (อบต.) ตามตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง และส่วนที่สามเป็นปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะทำการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม พัฒนาตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม และทดลองและประเมินผลการใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก เป็นการศึกษาสังเคราะห์เพื่อประมวลตัวชี้วัดและพัฒนาตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง โดยการสุ่มแบบเจาะจง 3 ชุมชน โดยอิงเกณฑ์หน่วยราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดลำปาง คือ ชุมชนบ้านแม่สาว อำเภอห้างฉัตร ชุมชนบ้านแม่ถอด อำเภอลี้ และชุมชนบ้านดอกคำใต้ อำเภอองาว วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แกนนำชุมชน ได้แก่ ประธานกรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มเครือข่ายทางสังคม และกลุ่มอาชีพในชุมชน สัมภาษณ์สมาชิกองค์กรเครือข่ายและผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน ศึกษาและสังเกตการปฏิบัติงานในวิถีชีวิตและการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและเครือข่ายในชุมชนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ นำผลการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และผลการศึกษามาสังเคราะห์กับงานวรรณกรรมที่รวบรวมไว้ก่อนแล้วมาจัดทำเป็นร่างตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งตามกรอบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมเป็น 5 กลุ่ม คือ (1) ทักษะการสร้างและใช้เครือข่าย (2) ทักษะการพัฒนาและใช้ระบบข้อมูลข่าวสาร (3) ทักษะด้านแผนงานและโครงการ (4) ทักษะด้านบุคคล กลุ่มบุคคล ผู้นำสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งตนเอง และ (5) ทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม จัดทำเป็นร่างองค์ประกอบและตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง จัดทำร่างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัยได้นำผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาสังคมที่จัดขึ้นมาปรับปรุงร่างตัวชี้วัดและร่างตัวแบบ และพัฒนาตัวแบบให้สมบูรณ์เป็นชุดฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นตามตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อให้ผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการพัฒนาได้

ศึกษาด้วยตนเอง ประกอบด้วยสื่อ 2 ประเภท ได้แก่ เอกสารประมวลสาระที่มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ให้ผู้ศึกษาอ่านด้วยตนเอง และเทปเสียง (เวลา 60 นาที) เพื่อศึกษาด้วยการฟัง การพัฒนาทักษะ ส่วนที่ 2 เป็นชุดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมตามองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ เป็นเวลา 3 วัน (24 ชั่วโมง)

ระยะที่สอง เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. 3 แห่งที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติของ อบต. ที่ควรได้รับการพัฒนา คือ เป็น อบต. ชั้น 5 ที่มีชุมชนอยู่ระหว่าง 8-10 หมู่บ้าน กระจายอยู่ในพื้นที่ที่มีธรรมชาติของชุมชนแตกต่างกัน และเป็น อบต. ที่มีคุณลักษณะที่เป็นพลังการเคลื่อนไหวแต่ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ อบต. ที่เข้าเกณฑ์คุณสมบัติที่นักวิจัยเลือกคือ อบต. คู่งษ์ อำเภอสันติสุข อบต. เมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง และ อบต. สถานี อำเภอปัว ทั้ง 3 อบต. ตั้งอยู่ในเขตการปกครองจังหวัดน่าน

กระบวนการฝึกอบรมโดยใช้ตัวแบบและชุดฝึกอบรมที่คณะนักวิจัยพัฒนาขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. 3 แห่ง คือ ผู้นำใน อบต. คู่งษ์ จำนวน 85 คน ผู้นำใน อบต. เมืองจัง จำนวน 77 คน และผู้นำใน อบต. สถานี จำนวน 84 คน รวมกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการอบรมตามตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานใน 3 อบต. จำนวนทั้งสิ้น 246 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วยแบบประเมินก่อน-หลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ แบบสำรวจและประเมินความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ด้านสื่อ ได้แก่ คุณภาพและประโยชน์ของสื่อ คุณภาพและประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกิจกรรมตลอดช่วงเวลาการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งแบบสังเกตการณ์ของนักวิจัย การประมวลผลข้อมูลส่วนนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหาสำหรับเครื่องมือการศึกษาเพื่อติดตามผลการใช้ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้ผ่านการอบรม คณะผู้วิจัยได้สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดโครงสร้างไว้ชัดเจน (fixed format) โดยพัฒนามาจาก 30 ตัวชี้วัดตามองค์ประกอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งที่เป็นผลจากการศึกษาระยะแรกมาเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมาตรฐานค่าเพื่อใช้เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลติดตามผลผู้ผ่านการอบรมหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการสิ้นสุดลงแล้ว 1 เดือน

ผลการวิจัยและพัฒนา ทั้ง 2 ระยะมีข้อค้นพบ ดังนี้

1) ด้านตัวชี้วัดทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. การวิจัยครั้งนี้ทำให้พบตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งมองจากกรอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย 30 ตัวชี้วัดในองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ กล่าวคือ องค์ประกอบทักษะการสร้างเครือข่ายมี 8 ตัวชี้วัด องค์ประกอบทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสารมี 3 ตัวชี้วัด องค์ประกอบด้านทักษะแผนงานและโครงการมี 5 ตัวชี้วัด องค์ประกอบด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการฟัง

ตนเองมี 9 ตัวชี้วัด และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคมมี 5 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้มุ่งที่จะนำไปใช้ในการวัดความเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคมของชุมชนใน อบต.

2) **ด้านตัวแบบและสื่อการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.** เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดฝึกอบรมทักษะการทำงานด้านการพัฒนาของ อบต. องค์ประกอบของตัวแบบประกอบด้วย (1) ส่วนที่เป็นเนื้อหาของการพัฒนาทักษะการพัฒนาสังคม คือ (ก) ทักษะการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม เน้นที่การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน การจัดระบบและใช้ข้อมูลข่าวสาร การทำงานของเครือข่ายและการทำงานกลุ่ม หรือการใช้ภาวะผู้นำ (ข) กระบวนการพัฒนาเครือข่าย เน้นที่การฝึกทักษะการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ การจัดทำแผนหรือโครงการพัฒนา การนำแผนหรือโครงการสู่การปฏิบัติ การประเมินแผนหรือโครงการ และการปรับปรุงแผนหรือโครงการพัฒนา (2) ส่วนที่เป็นกระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะประกอบด้วย (ก) การฝึกอบรมทางไกลโดยใช้สื่อประสม และ (ข) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งชุดฝึกอบรมทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. จัดทำในรูปของสื่อการฝึกอบรม ได้แก่ เอกสารชุดฝึกอบรมประมวลสาระการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม 1 เล่ม เทปเสียงความยาว 60 นาที ประจำชุดฝึกอบรม 1 คลับ โปรแกรมและตารางการฝึกอบรม คู่มือวิทยากรฝึกอบรม สื่อและกิจกรรมการฝึกอบรมอีก 1 ชุด

3) **ด้านการประเมินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ** กับกลุ่มตัวอย่างผู้นำ อบต. ในตำบลทุ่งพญา อำเภอสันติสุข ตำบลเมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง และตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่า ผลการจัดกิจกรรม 9 กิจกรรมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้เข้ารับการอบรมได้รับการฝึกทักษะการสร้างและใช้เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม ได้มีประสบการณ์จัดทำกิจกรรมและร่วมมือทำงานด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม งานช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้เสียเปรียบในชุมชน เข้าใจหลักการและสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคม มีการร่วมกิจกรรมฝึกทักษะการพัฒนาองค์กรการเรียนรู้ มีการจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้จำลองในกระบวนการฝึกเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงของชุมชนใช้กิจกรรมพัฒนาแกนนำของเครือข่ายทางสังคมโดยการเชื่อมโยงด้วยระบบข้อมูลข่าวสาร ทักษะการจัดการข้อมูลข่าวสาร กลุ่มเครือข่ายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อมและผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เริ่มมองหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ กิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดความต้องการของชุมชน ทำให้ผู้นำใน อบต. มองเห็นภัยที่บั่นทอนความสงบสุข การอภิปรายเพื่อกำหนดกรอบความต้องการการพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมชุมชน การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อมและการดูแลผู้ด้อยโอกาสในชุมชน คือ ประเด็นหลักที่ผู้เข้ารับการอบรมมุ่งมั่นตั้งใจที่จะร่วมมือกัน ผลรวมพลังทางความคิด

ของผู้นำใน อบต. 3 แห่ง พบว่า ทุก อบต. ได้นำกรอบความต้องการมาร่วมกันจัดทำแผนงานและโครงการ และร่วมความคิดเพื่อจะประสานพลังสร้างความเป็นหนึ่งที่จะพิชิตเป้าหมายของโครงการ ความสามารถที่จะพิชิตเป้าหมายของโครงการได้ความสำคัญอยู่ที่ว่า สมาชิกจะต้องตอบให้ได้ว่าโครงการที่จะสำเร็งนั้นเป็นอย่างไร ปัญหาที่ทำให้โครงการไม่สำเร็จเกิดจากอะไร ผลการดำเนินกิจกรรมนั้นเป็นอย่างไร ปัญหาที่ทำให้โครงการไม่สำเร็จเกิดจากอะไร ผลการดำเนินกิจกรรมประเมินโครงการจึงเป็นเรื่องที่ผู้เข้าอบรมทุกคนต้องใช้ทักษะการคิด ทักษะการกำหนดผลและแนวทางการวัดผลสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการ โดยการอภิปรายเหตุผลที่จะก่อให้เกิดผลดังกล่าวภายใต้ปัจจัยแวดล้อมและข้อจำกัดต่าง ๆ ของชุมชน และสุดท้ายผลการจัดกิจกรรมประยุกต์ใช้เครือข่ายการพัฒนาสังคมมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเครือข่ายขึ้น 4 องค์กร ในแต่ละกลุ่มผู้นำใน อบต. ที่เข้ารับการอบรม คือ (1) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาเด็กและเยาวชน (2) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาสตรีและแม่บ้าน (3) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาผู้สูงอายุ และ (4) องค์กรเครือข่ายการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสและมีปัญหาในชุมชน เพื่อดำเนินภารกิจ 3 ด้าน คือ (1) ด้านการศึกษา (2) ด้านศาสนา และวัฒนธรรม และ (3) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และผลการจัดกิจกรรมพบว่า ทุกองค์กรเครือข่ายมีการกำหนดเป้าหมายหรือนโยบายขององค์กร (กลุ่ม) ของตน และมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ชัดเจน โดยมีข้อตกลงร่วมกันที่จะนำนโยบายและแนวทางที่ร่วมกันกำหนดไว้ไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของแต่ละ อบต.

4) ด้านการติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงาน กลุ่มตัวอย่างผู้นำใน 3 อบต. ที่ผ่านการอบรม และเป็นผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน 165 คน จากผู้ผ่านการอบรม 246 คน มีลักษณะการกระจายของกลุ่มตัวอย่างด้านอาชีพ อายุ การศึกษา และฐานะตำแหน่งหรือบทบาทในชุมชน คล้ายกับคุณลักษณะของผู้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ จึงน่าจะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร การรับรู้กิจกรรมชุมชนจากการประเมินโดยใช้ตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งพบว่าในภาพรวม ชุมชนมีและทำกิจกรรมการพัฒนาสังคมในทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84-98 เห็นว่าชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสังคมในชุมชนของตนเอง กิจกรรมที่มีค่าร้อยละการดำเนินการสูงที่สุด (ร้อยละ 98.2) คือ การสืบสานประเพณี วัฒนธรรมสังคมและความสามัคคี รองลงมา (ร้อยละ 97.6) คือ การมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มรับผิดชอบต่าง ๆ ในชุมชน กิจกรรมที่มีค่าร้อยละของการดำเนินการน้อยที่สุด (ร้อยละ 84.8) คือ กิจกรรมกลุ่มเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย

ข้อค้นพบเกี่ยวกับผลที่เป็นจุดเด่นของชุมชนใน 3 อบต. ที่ผ่านการอบรม คือ การมีผู้นำมีกลุ่มบุคคลและบุคคลที่ร่วมกันสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งพาตนเอง มีการใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ชุมชนมีกิจกรรมเชิงพัฒนาและอนุรักษ์ ประชาชนร่วมมือกันทำงาน ประชาชนมีความสามัคคี มีผู้นำที่

ประชาชนในชุมชนยอมรับ ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน ชุมชนมีกฎเกณฑ์ที่สมาชิกให้ความเห็นชอบ และประชาชนตระหนักในปัญหาและภัยคุกคามชุมชนและเห็นว่าชุมชนและสังคมมีความสงบสุข ส่วนทักษะที่ควรได้รับการปรับปรุงและส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นคือ การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเครือข่ายการพัฒนา นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนแบบมีเป้าหมาย โดยผู้นำกลุ่มควรส่งเสริมให้กลุ่มหรือองค์กรเครือข่ายมีการเรียนรู้และมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองให้มากยิ่งขึ้น

5) ปัญหาและข้อเสนอแนะจากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการทำงานด้านการพัฒนาสังคม มีดังนี้

5.1) ปัญหาการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

(1) ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ได้แก่ การแบ่งเวลาการทำงานเพื่อการเลี้ยงชีพกับการทำงานเพื่อส่วนรวม ขาดความรู้เรื่องเครือข่าย ขาดงบประมาณ ความร่วมมือ การเสียสละของสมาชิกเครือข่าย

(2) ด้านการส่งเสริมองค์การการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนยังขาดความรู้ กลุ่มการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็ง มีกลุ่มการเรียนรู้แต่ขาดการติดตามผล สมาชิกกลุ่มบางคนขาดความสนใจ

(3) ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความล่าช้าของการได้รับข้อมูลข่าวสาร ขาดการจัดเก็บเป็นระบบ สมาชิกขาดความเข้าใจและขาดความสนใจ ชุมชนขาดอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีการสื่อสาร ขาดการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

(4) ด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำในชุมชน ได้แก่ ผู้นำยังมีความรู้ที่น้อยและขาดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน คนมีความรู้ไม่ค่อยสนใจเสนอตัวมาเป็นผู้นำ ผู้นำขาดคุณลักษณะผู้นำที่ดี ผู้นำบางคนไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน ขาดวิสัยทัศน์ ประชาชนบางคนไม่ยอมรับผู้นำ

(5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหรือร่วมตัดสินใจ วิธีการดำรงชีวิตไม่เอื้ออำนวยให้เข้าร่วมและขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม

(6) ด้านแผนงานและโครงการ ได้แก่ ผู้นำและประชาชนยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านแผนงานและโครงการ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมจัดทำและบริหารแผน ขาดสื่อหรือรูปแบบการจัดทำแผน และคนส่วนใหญ่ชอบทำงานแบบไม่มีแผน

5.2) ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

(1) ด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา ได้แก่ สมาชิกควรรู้จักจัดสรรเวลา และกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนควรมีความร่วมมือกันมากขึ้น ควรมีเจ้าหน้าที่ของราชการให้ความรู้ด้านการสร้างเครือข่าย สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของเครือข่ายการพัฒนา โดย อบต. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และผู้นำเครือข่ายควรมีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์และร่วมมือกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเครือข่าย

(2) ด้านการส่งเสริมองค์การการเรียนรู้ ได้แก่ ต้องการให้มีผู้รู้เข้ามาดูแลและแนะนำประชาชน ควรส่งเสริมให้มืองค์กรการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ควรมีภาครัฐเข้ามาสนับสนุนและควรมีการจัดสอนให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้

(3) ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ควรมีผู้รับผิดชอบรับ-ส่งข้อมูลข่าวสาร (ราชการ) แก่ประชาชน ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้รับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้ข้อมูลข่าวสาร ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์สื่อสาร (หอกระจายข่าว) ในชุมชนที่ขาดแคลนและควรให้ข้อมูลข่าวสารที่ง่ายต่อความเข้าใจแก่ประชาชน

(4) ด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำในชุมชน ได้แก่ ควรมีการฝึกอบรมทักษะผู้นำ ให้ความรู้แก่ประชาชนในการเลือกผู้นำ คนเป็นผู้นำอยู่แล้วควรได้รับการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นผู้นำที่ดี อาจมีการจัดศึกษาดูงานและหาประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่ผู้นำ และควรมีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำเพื่อเสนอแนะการทำงาน

(5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ควรมีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ประชาชนให้เห็นประโยชน์ของการทำงานแบบมีส่วนร่วม ควรจัดประชุมให้มีเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชน รัฐควรมีแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ประชาชนมีส่วนร่วม ควรกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมและจัดหาผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสม

(6) ด้านแผนงานและโครงการ ได้แก่ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในการจัดทำแผนงานและโครงการ เพิ่มทักษะการทำแผนงานให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม คนของรัฐและประชาชนควรเรียนรู้ปัญหาและความต้องการการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน และควรมีตัวอย่างการจัดทำแผนงานและโครงการให้ประชาชนได้เรียนรู้

7.2 อภิปรายผล

1) การวิจัยครั้งนี้มีการค้นพบชุดตัวชี้วัดทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. จำนวน 30 ตัวชี้วัด โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่จะเน้นไปที่หน่วยย่อยของ อบต. ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ ชุมชน ตัวชี้วัดชุดที่มีคุณลักษณะภายใต้กรอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม 5 องค์-

ประกอบ คือ (1) ทักษะการสร้างเครือข่าย (2) ทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสาร (3) ทักษะด้านแผนงานและโครงการ (4) ทักษะด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง (5) ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม ที่มาของชุดตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคมเป็นผลจากการสังเคราะห์วรรณกรรมการศึกษาชุมชนเข้มแข็งในภาคสนาม และได้รับการตรวจสอบและพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ซึ่งนักวิจัยค่อนข้างมั่นใจว่า ภายใตกรอบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของชุมชนและท้องถิ่น ตัวชี้วัดชุดนี้สามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบและประเมินความเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคมของชุมชน ได้แก่ ความเข้มแข็งทางด้านเครือข่าย ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านแผนงานและโครงการ ด้านกลุ่มและผู้นำ และด้านกระบวนการพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและนำมาใช้ประเมินผลการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของ อบต.ครั้งนี้ มิได้ใช้เพื่อประเมินความเข้มแข็งของชุมชนตามแบบธรรมชาติ แต่ผู้ให้ข้อมูลการประเมินผลเป็นผู้ได้รับการจัดกระทำ (manipulated) ตามกรอบของตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงาน ด้วยการฝึกอบรมทางไกลและการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต.อาจจะตั้งเกณฑ์การประเมินชุมชนของตนตามสิ่งที่ตนได้รับจากการศึกษาอบรมมา ดังนั้นหากต้องการยืนยันความเที่ยงตรงของตัวชี้วัดชุดนี้อีกครั้งก็ควรมีการนำไปใช้ตรวจสอบและประเมินชุมชนที่มีวิถีชีวิตการทำงานตามแบบธรรมชาติ แม้กระนั้นคณะผู้วิจัยก็เชื่อว่าคุณค่าของตัวชี้วัดชุดนี้น่าจะมีประโยชน์สำหรับใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนเกี่ยวกับทักษะการทำงานด้านสังคมของ อบต.ได้ดีในโอกาสต่อไป

2) ผลด้านการพัฒนาตัวแบบและสื่อที่เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมหรือ “หลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำใน อบต.” ประกอบด้วย เอกสารชุดฝึกอบรม ได้แก่ ประมวลสาระ และเทปเสียงประจำชุดฝึกอบรม โปรแกรมและตารางการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ คู่มือวิทยากรการฝึกอบรม สื่อและกิจกรรมการฝึกอบรมที่คณะผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาวรรณกรรมการพัฒนาทักษะด้านการพัฒนาชุมชนและการศึกษาตัวแบบชุมชนที่เข้มแข็งหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำใน อบต. ชุดนี้ได้รับการประเมินและเสนอแนะปรับปรุงโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 3 อบต. มีการประเมินกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินสื่อและปรับปรุงองค์ประกอบของหลักสูตร หรือชุดฝึกอบรมอีกครั้ง เพื่อให้มั่นใจเมื่อนำไปขยายผลใน อบต. เขตพื้นที่อื่น ๆ ว่า จะได้รับผลและคุณค่าการฝึกอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่ตัวแปรสำคัญที่อาจมีผลให้คุณค่าชุดฝึกอบรมชุดนี้หย่อนไปบ้าง อาจจะ ได้แก่ ทักษะและความสามารถของวิทยากรการอบรมเชิงปฏิบัติการ ขี้อระมัดระวังในการนำชุดฝึกอบรมนี้ไปใช้คือ วิทยากรที่ให้การอบรมจะต้องได้รับการจัดหาจาก

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการฝึกอบรมที่เข้าใจทั้งเนื้อหาที่ทำให้การอบรมและธรรมชาติในการทำงานร่วมกับชุมชนเป็นอย่างดี

3) จากการร่วมประเมินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่า ผู้นำใน อบต.ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้จำลองในกระบวนการฝึกอบรมด้วยจุดประสงค์เพื่อจะได้นำประสบการณ์จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตจริงของชุมชน ด้วยการใช้องค์กรการพัฒนาแกนนำของเครือข่ายเชื่อมโยงด้วยระบบข้อมูลข่าวสาร การฝึกทักษะการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเครือข่ายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน แสวงหาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาช่วยสนับสนุนงานพัฒนาสังคม พร้อมกับร่วมกันระบุปัญหาและทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม โดยกำหนดกรอบความต้องการพัฒนาชุมชน แสดงความมุ่งมั่นตั้งใจด้วยการระดมพลังความคิด และกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินการพัฒนาสังคมของ 4 องค์กรเครือข่าย คือ องค์กรเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน องค์กรเครือข่ายเพื่อพัฒนาสตรีและแม่บ้าน องค์กรเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ และองค์กรเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้ด้อยโอกาสและมีปัญหาทางสังคม ด้านการให้การศึกษา ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ให้ความช่วยเหลือในด้านสาธารณสุข และร่วมเรียนรู้การดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นว่าผู้นำใน อบต. ทั้ง 3 แห่งได้มองเห็นบทบาทสำคัญตามอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบลที่เรียกว่า “อำนาจหน้าที่ที่ต้องทำ” ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของ อบต. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แต่โดยธรรมชาติที่แท้จริงของรูปแบบการประสานงานของบุคคลหรือองค์กรหลายองค์กรอย่างมีเป้าหมาย แม้อาจมิได้มีกิจกรรมร่วมกันสม่ำเสมอ แต่ก็มีการวางรากฐานเอาไว้ และการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายจำลองขึ้นในการจัดทำกิจกรรมของผู้นำใน อบต. ครั้งนี้จะเป็นการประสมประสานแนวความคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับงานของชุมชนที่ผู้นำใน อบต.มีส่วนร่วมรับผิดชอบอยู่ในชีวิตจริง การร่วมกันสร้างเป้าหมายและแนวทางการจัดทำกิจกรรมของเครือข่ายจึงเปรียบเสมือนการมีพันธมิตรที่ช่วยให้เกิดการพัฒนา เป็นที่พึ่งของกันและกัน เรียนรู้จากกันและกัน ช่วยเหลือกันเวลามีปัญหา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2541) เป็นการขยายแนวร่วมไปสู่การสร้างพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาและการต่อรองในระดับนโยบายต่อไป

4) จากการติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำในอบต. วัดและประเมินโดยตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคม พบว่า ชุมชนมีการพัฒนาสังคมในทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด โดยเฉพาะข้อค้นพบที่เห็นได้ชัดที่ถือเป็นจุดเด่นของชุมชนใน 3 อบต. คือ การมีผู้นำ มีกลุ่มบุคคลร่วมกันสร้างจิตสำนึกเพื่อการพึ่งพาตนเอง กล่าวคือชุมชนมีการใช้

ภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ชุมชนมีกิจกรรมเชิงพัฒนาและอนุรักษ์ ประชาชนร่วมมือกันทำงาน ประชาชนมีความสามัคคี มีผู้นำที่ประชาชนในชุมชนยอมรับ ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน ชุมชนมีกฎเกณฑ์ที่สมาชิกให้ความเห็นชอบและประชาชนตระหนักในปัญหาและภัยคุกคามชุมชน แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะเด่นเหล่านี้เป็นคุณลักษณะร่วมที่มีการค้นพบในกระบวนการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดจากการศึกษาชุมชนที่เข้มแข็ง 3 ชุมชนในจังหวัดลำปาง คือ การมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองที่เน้นการพัฒนา โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมการรวมตัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและคุณภาพของชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้านและตำบล เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2540: 34-40) สำหรับทักษะการทำงานที่ควรได้รับการปรับปรุงและส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นคือ การจัดระบบและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์กรเครือข่าย อาจจะเป็นเพราะองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะการทำงานด้านข้อมูลข่าวสารอาจเป็นเรื่องที่ผู้นำใน อบต.ยังขาดความรู้และขาดความสนใจ ทำให้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้น้อย ดังจะเห็นได้จากการสะท้อนปัญหาของผู้นำใน อบต.ที่พบว่า ชุมชนขาดความรู้ ชุมชนยังขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อการใช้งานเกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสาร ทั้ง ๆ ที่องค์ประกอบด้านข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่มและการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการคัดกรองประสบการณ์ระหว่างกันและกัน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในกระบวนการพัฒนาสังคม

7.3 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนใน อบต. มีผลมาจากทักษะการทำงานด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคม การมีองค์การเรียนรู้ในชุมชน การมีและใช้ระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา การมีบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง และการมีทักษะและความสามารถในการด้านแผนงานและโครงการของผู้นำใน อบต. หากรัฐบาลมุ่งที่จะส่งเสริมอบต. ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองด้านการพัฒนาสังคมให้มากขึ้น รัฐบาลควรประกาศใช้นโยบายการพัฒนาเครือข่ายชุมชนในเขตความรับผิดชอบของ อบต. โดยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมกลุ่มเรียนรู้ปัญหาและความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนส่งเสริมให้มีกระบวนการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ สร้างผู้นำรับช่วงต่อโดย

ประสมประสานความรู้จากผู้นำทางด้านภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้นำรุ่นใหม่ เกิดการเรียนรู้จนเกิดทักษะและประสบการณ์ ในขณะที่ผู้นำเดิมได้เรียนรู้ขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง เช่น การเป็นผู้นำการบริหารแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคือ ความเป็นชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่ หากทุกชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคมมีความเข้มแข็งน่าอยู่ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ย่อมเป็นที่พึงปรารถนาของรัฐบาลและประชาชน

1.2) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแบบหรือหลักสูตรการพัฒนาทักษะการทำงาน ด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่าง 3 อบต. ว่าเป็นตัวแบบที่มี คุณภาพ ทำให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้เรียนรู้และได้ลงมือฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นของกลุ่ม เครือข่ายในชุมชน สร้างความมั่นใจแก่ผู้นำใน อบต. ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน และเห็นผลในขั้นนำไปปฏิบัติจริงจากการติดตามผลของนักวิจัย รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำตัวแบบที่นักวิจัยพัฒนาขึ้นไปขยายผลกับผู้นำใน อบต. ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยอาจดัดแปลงสื่อบางประเภท เช่น ปรับปรุงเทปเสียงให้มีการนำเสนอเนื้อหา และใช้ภาษาถิ่นให้เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะนำไปใช้ต่อไป

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1) จากการศึกษาครั้งนี้ผู้นำใน อบต. เห็นว่า ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ และความเข้าใจเรื่องเครือข่ายการทำงานในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมสนับสนุน ให้ชุมชนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรมการสร้างและใช้เครือข่ายในชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อ การพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายการทำงานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ สนับสนุนให้องค์กร เครือข่ายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร มีการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ ประสบการณ์หรือบทเรียนร่วมกัน

2.2) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้นำใน อบต.ยังขาดความรู้ด้านองค์การการเรียนรู้ใน ชุมชน องค์การการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็ง ในบางชุมชนมีกลุ่มการเรียนรู้แต่ขาดการติดตามผล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการเฉพาะเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำการพัฒนา ให้โอกาสผู้นำรุ่นเก่ามีส่วนร่วมพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของชุมชนและร่วมรักษามรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนให้แก่ผู้นำรุ่นต่อ ๆ ไป โดยวิธีบูรณาการวิทยาการสมัย ใหม่เข้ากับภูมิปัญญาเดิมของชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วมคัดกรอง เป็นการร่วมสร้างสิ่งดีงามให้ เกิดขึ้นในชุมชน

2.3) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้นำใน อบต.ให้ความสำคัญและสนใจการนำระบบ ข้อมูลข่าวสารมาใช้ในกิจกรรมการทำงานขององค์กรเครือข่ายอยู่บ้าง แต่ปัญหาคือขาดการจัดเก็บที่

เป็นระบบ ชุมชนขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีการสื่อสาร ขาดการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ให้การอบรมความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้รับรู้ความสำคัญ ประโยชน์และวิธีการจัดระบบ รวมทั้งการใช้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาแก่กลุ่มหรือองค์กรเครือข่ายในชุมชน และควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์สื่อสาร เช่น หอกระจายข่าวในชุมชนที่ขาดแคลนด้วย

3) ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรทำการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาอาชีพ รายได้ และการจัดการแก่งูน้ำใน อบต.

3.2) ควรทำการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นแก่งูน้ำใน อบต.

3.3) ควรทำการวิจัยและพัฒนาทักษะการจัดทำและบริหารแผนงานและโครงการ ของ อบต.

3.4) ควรทำการวิจัยและพัฒนาการสร้างชุมชนให้น่าอยู่แบบวิถีชีวิตไทย

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ทองสังวรณั ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาศึกษา-
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2540.
- กนกพร แสงสว่าง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำงานร่วมกัน
ในวิชา ส.305 โลกของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือ โดยใช้เทคนิคจิกซอว์กับการสอนตามปกติ วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2540.
- โกวิท ประวาลพุกัญ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอนาคต กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ 2534.
- ไขศรี คนจริง ความหมายและความสำคัญของการจัดองค์การสหกรณ์ในเอกสารการสอน ชุดวิชา
การจัดและดำเนินการสหกรณ์ พิมพ์ครั้งที่ 4 นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย-
ธรรมาธิราช 2537.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 หน้า 34-40.
- งามเนตร จรัสสูงเนิน องค์การชุมชนเครือข่ายเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ
กรณีศึกษาขององค์กรชุมชนเครือข่ายลุ่มแม่น้ำราก-แม่เลา ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร-
ศาสตร์ 2538.
- จุมพล หนิมพานิช และคณะ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นในช่วง พ.ศ. 2535-2539 สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2541.
- ชาติรี เจริญศิริ และคณะ รายงานวิจัย (ฉบับย่อ) เรื่อง การจัดการกองทุนชุมชนในตำบลเมืองจัน
ท์อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2544.
- ชัยนุกร พรภาณุวิชญ์ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติใน
ท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาจังหวัดแพร่ วิทยานิพนธ์ ตาม
หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหิดล 2540.

ดำรงราชานุภาพ, สถาบัน รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของส่วนราชการในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวง มหาดไทย
2539.

ดิน ปรัชญพทท์ การบริหารการพัฒนา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535.

ทิตินา แจมมณี และคณะ การพัฒนาและการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษา โครงการวิจัยร่วมระหว่างภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ 2530.

นิคม สุวรรณทา ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการ
ศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2542.

นิทัศน์ รายยวา และ ปรีดา โนวฤทธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาสาธารณสุข :
บทคัดย่อ วารสารวิชาการสาธารณสุข ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 (ก.ค. – ก.ย.) 2540 หน้า 353-360.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2543.

พยอม วงศ์สารศรี องค์การและการจัดการ พิมพ์ครั้งที่ 5 คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏ
สวนดุสิต กรุงเทพฯ 2537.

มหาดไทย, กระทรวง "ข้อมูลสถิติสำคัญ 75 จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)" [ออนไลน์] จาก
<http://www.moi.go.th/province/226.pdf> [เข้าถึง 12 มิถุนายน 2545].

ยุพิน โพธิรัตน์ ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีพฤฒา กรุงเทพมหานคร ปริญญานิพนธ์
การศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2537.

ราชการส่วนตำบล, กอง คู่มือการกำกับดูแลสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ว่า
ราชการ จังหวัด นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่ง กองราชการส่วนตำบล
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2541.

วรลักษณ์ มนต์เอื้อศิริ "ความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลในการรับโอนงานพัฒนา
ชุมชน" วารสารพัฒนาชุมชน ปี 39 ฉบับที่ 2 กุมภาพันธ์ 2543 หน้า 52-58

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้าน
ทักษะการจัดการ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา 2542 หน้า 43-45.

ศุภมล ศรีสุขวัฒนา อนาคตกับการจัดการปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย
กรมอนามัย 2542.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักนายกรัฐมนตรี สมุดรายนงานสถิติจังหวัดน่าน ฉบับ พ.ศ.2539-2540.

ส่งเสริมการเกษตร, กรม โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาไทย-
เนเธอร์แลนด์, คู่มือการทำงานกับเกษตรกรรายย่อยโดยกระบวนการกลุ่ม 2536.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ การพัฒนาชุมชน กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช 2522.

_____ ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2541.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย เอกสารชุดฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารงานองค์การบริหาร
ส่วนตำบล สำหรับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และกรรมการบริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบล นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2541.

_____ เอกสารชุดฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับ
พนักงานส่วนตำบล นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2541.

อนันต์ เตชะวณิช “มารู้จักกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542” วารสารพัฒนาชุมชน ปีที่ 39 ฉบับที่ 8 2543
หน้า 18-26.

Kaufman, R.A. *Educational System Planning*, New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1972.

ภาคผนวก
ส่วนที่ 1

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าสัมนาเพื่อตรวจสอบตัวชี้วัดและตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้าน

การพัฒนาสังคมของ อบต.

วันจันทร์ที่ 24 ธันวาคม 2544

ณ ห้องประชุม 331 ชั้น 3 อาคารสัมนา 2

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

-----

1. ดร.ชำนาญ วัฒนศิริ	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
2. นางพรรณทิพา ชินชัชวาล	กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
3. นายฉันทะ พ่วงชิงงาม	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.พระนครศรีอยุธยา
4. น.ส.พัชรา สังข์ศรี	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.พระนครศรีอยุธยา
5. นายทวีศักดิ์ วิศิษฎ์กุล	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร 3
6. ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
7. ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี	สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จ.พระนครศรีอยุธยา
8. อ.เมธี จันทร์จำรุณ	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการ การสาธารณสุขมูลฐาน กระทรวงสาธารณสุข
9. นายสมศักดิ์ พลายมาต	ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต 4 ราชบุรี
10. รศ.ดร.ชินรัตน์ สมสืบ	สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มสธ.
11. รศ.ธีรยุทธ์ เสนิงศ์ ณ อยุธยา	สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มสธ.
12. พระราชวรดิถ	เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร
13. อาจารย์ชลอ รุ่งกำจัด	ประธานสภา อบต.บ้านจำ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี
14. นายสวัสดิ์ กันจรัตน์	ปลัด อบต.บ้านจำ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี
15. อาจารย์ชาญ ธงชัย	โรงเรียนบ้านจำ อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี
16. นายรังสรรค์ โพธิ์หอม	นักวิชาการสุขาภิบาล โรงพยาบาลไทรน้อย จ.นนทบุรี

17. ว่าที่ ร.ต.ไฟซ์อล บุญรอด	ประธานกรรมการบริหาร อบต. คลองตะเคียน จ.พระนครศรีอยุธยา
18. นางสุดใจ สีลา	ผู้นำชุมชน ในกิจกรรมของมูลนิธิเพื่อนหญิง กรุงเทพมหานคร
19. นายพรเทพ ล้อมพรม	นักวิชาการสาธารณสุข 5 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นนทบุรี

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม
ของ อบต. คู่งษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
วันที่ 5-7 กุมภาพันธ์ 2545 ณ โรงเรียนสันติสุขพิทยาคม

1. นายศักดิ์นรินทร์ วรรณ	-
2. พระอธิการสมคิด จราณธมโม	เจ้าอาวาสวัดโป่งคำ
3. พระนพรัตน์ ธิตธมโม	เลขาเจ้าคณะอำเภอ
4. นายสวัสดิ์ พังยะ	รองประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ
5. นางจิรวรรณ เมธา	ปลัด อบต.คู่งษ์
6. นายแทน จันอัน	ประธานประชารัฐ ต.คู่งษ์/อบต.
7. นายชาญ พังจันตา	อ.ส.
8. นายทิล บังเมฆ	อบต.
9. นางหลอ จันอัน	ประธานกลุ่มแม่บ้านโป่งคำ
10. น.ส.กิตติยา สุทธเขต	ประธานเยาวชน ต.คู่งษ์
11. นายเกียรติ สุทธเขต	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
12. นายคอ บังเมฆ	กรรมการหมู่บ้าน
13. นายผจญ พังยะ	ประธานประชาคม
14. นางพร ปันทองมา	รองประธานแม่บ้าน
15. นางสาว ไชยปาละ	ชมรมผู้สูงอายุ
16. นายนวล คำดี	-
17. นายเจริญ ธนะนันท์	ผู้ใหญ่บ้านโป่งคำ
18. นายแสวง คำชมภู	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
19. นายสวิง มีอจ	ผู้ช่วยฝ่ายป้องกัน
20. นายปิ่น หมั่นจิ	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
21. นางปรานอม ปันหล้า	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
22. นางหมาย ภาพโพธิ์	กลุ่มทานตะวัน
23. นายสม บังเมฆ	เกษตรกรตัวอย่าง
24. นายเจริญ สุทธเขต	ประธานประชาคม

25. นายนุ่น สุทเขต	ประธานสภา อบต.
26. นายเล็ก คำตัน	อบต.
27. นางนาง ธรรมจันทร์	-
28. นายมานะ เชื้อนคำ	ผู้ใหญ่บ้าน
29. นายมนู ปิ่นแก้ว	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
30. นายนนท์ โคฤทธิ	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
31. นายเปลี่ยน กันทะเสน	ประธาน อสม.
32. นางบัวผิน สุริยะพรหม	ประธานแม่บ้าน/อบต.
33. นางสุพรรณ กันทะเสน	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ
34. นางจิรพรรณ สุริยะพรหม	ตัวแทนกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า
35. นางจินดา แถวพิณีจ	ตัวแทนประชาคมหมู่บ้าน
36. นางมนทิตรา กันทะเสน	ตัวแทนประชาคมหมู่บ้าน
37. นายเปล่ง โนบุญชร	ผู้สูงอายุ
38. นายบุญเรือง วรรณ	-
39. นายจำนงค์ โนบุญชร	กลุ่มออมทรัพย์
40. นายทำนอง ทะนะอัน	ประธาน อสม./อบต.
41. นายชลธวัฒน์ จันอัน	อบต.
42. นายไปศล ทาจันทร์พิทย์	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ
43. นายคำเนน ประธิสาร	เกษตรกร
44. นายสม อนุพรหม	ประธานกลุ่มเกษตรต่อเนื่อง
45. นางก้าน โนบุญชร	ประธานแม่บ้าน
46. นายสมบัติ บุญมา	ผู้ใหญ่บ้าน
47. นายฤทธิ หมั่นแก้ว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
48. นางไหม ไชโย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
49. นายทา พันชา	อบต.
50. นายผ่อง วรรณ	อบต.
51. นายอาจหาญ พันชา	เกษตรกร
52. นางอำพร ไชโย	-
53. นายเสริม วรรณ	ศูนย์สงเคราะห์
54. นายฉิม ยาวิชัย	กำนัน ต.คู่งษ์

55. นายสมบัติ กำคำมูล	สารวัตรกำนัน
56. นายศรีมล ศิริมูล	-
57. นายสิทธิ อ้วนชนะ	อบต.
58. นายอ้น ตะพรหม	อบต.
59. นายฤทธิ์ ไชยอักษร	-
60. นายลอย วาทญุชร	-
61. นางคำดี ปิ่นหล้า	ประธานศูนย์สงเคราะห์
62. นายยุทธ อะโนเชียง	ประธานกลุ่มออมทรัพย์
63. นายบุญเหลิม ศิริมูล	ประธานกลุ่มอักษณัติสุข
64. นายเลิง อิทธิรักษ์	อบต.
65. นายไถ แดงเหล็ก	อบต.
66. นายสมบุรณ์ สุทธเขต	อบต.
67. นายนิค ไชยपालะ	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
68. นายบิล คำชมภู	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
69. นายรัช สุทธเขต	-
70. นางทองดี ทองมา	อสม.
71. นางฉลอง กะจันตะ	เกษตรกร
72. นายเหมย สุทธเขต	อสม.
73. นายหลั่น กาวงค์	ผู้ใหญ่บ้านต้นผึ้ง
74. นายเงิน สุทธเขต	อบต./ประธานสภาวัฒนธรรม
75. นายบุญชุม ไชยกาอินทร์	อบต.
76. นายวิชัย พังยะ	ผู้ช่วยฝ่ายป้องกัน
77. นายมนต์ กาวงค์	ผู้ช่วยฝ่ายป้องกัน
78. นางจิต วงศ์ใหญ่	ผู้ช่วยฝ่ายป้องกัน
79. นางวัน ทองมา	ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง
80. นายแต่ง กาวงค์	-
81. นางจิต ทองมา	อสม.
82. นายลัย สุทธเขต	ประธานประชาคมหมู่บ้าน
83. นายทงก จันธิมา	กรรมการสภาวัฒนธรรม
84. นายเลื่อน บังเมฆ	ประธานผู้สูงอายุ
85. นางคำใบ ปินะสุข	-

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม
ของ อบต. เมืองจัง กิ่งอำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน
วันที่ 5-7 มีนาคม 2545 ณ โรงเรียนศรีนครน่าน

1. นายสงวน สัตยวงศ์	ประธานกรรมการบริหาร
2. นางมาลี ผัดผล	สมาชิก อบต. หมู่ 1
3. นายศรีสุข มงคล	สมาชิก อบต. หมู่ 2
4. นายจรัญ ะริมา	สมาชิก อบต. หมู่ 3
5. นายจำนงค์ บุญเป็ง	สมาชิก อบต. หมู่ 4
6. นายธนู ทองข่ม	สมาชิก อบต. หมู่ 6
7. นางสาวจิราพร ทิพรรัตน์	สมาชิก อบต. หมู่ 8
8. นายมานพ ลำเลา	สมาชิก อบต. หมู่ 10
9. นางสาวสิริญา จินะเปง	ปลัด อบต.
10. นายประจวบ แสนดวงแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
11. นายพจน์ จิตพันธ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
12. นายบุญมาต ผัดผล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
13. นายอินคำ แสนชัย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1
14. นายธนาวัฒน์ ผัดผล	ประธานกลุ่ม อสม.
15. นายอินแปลง กิจการ	ประธานศูนย์ส่งเสริมสุขภาพหมู่บ้าน
16. นายบุญนะ ตามล	สมาชิก อบต.
17. นางบุญมี พรหมหาญ	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
18. นางสาวเบญจมาศ มงคล	-
19. นางสมพร วงศ์เป็ง	ประธานกลุ่ม อสม.
20. นายประเสริฐ มงคล	ประธานศูนย์ส่งเสริมสุขภาพหมู่บ้าน
21. นายสง่า นามศรี	-
22. นายหวัน สงคราม	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
23. นางทอง สงคราม	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
24. นางใบ วรรณโณ	สมาชิก อบต.
25. นายเฉลิมวรุท อภิวันสบดี	-

26. นายเสวียน สองสีขวา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
27. นายบุญอยู่ มาพรวน	ประธานกลุ่ม อสม.
28. นายประเสริฐ มาพรวน	ประธานศูนย์สงเคราะห์หมู่บ้าน
29. นางสาวธัญลักษณ์ ลำเลา	-
30. นายถวิล เพชรดิน	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
31. นายประดิษฐ์ มาพรวน	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
32. นายอรุณ พุ่มสอาด	สมาชิก อบต.
33. นายถนัด สองสีขวา	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
34. นายไสว อินตะวงศ์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4
35. นายสนอง หาดพรม	ประธานกลุ่ม อสม.
36. นายอดิเรก สิงห์สถิตย์	ประธานกลุ่มเยาวชน
37. นายพินิจ เชี่ยวสุวรรณ	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
38. นายวิจิต ผัดผล	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
39. นายรัตนศักดิ์ ปัญญา	สมาชิก อบต.
40. นายประเสริฐ มะโน	-
41. นายมิ่ง อภัยรุณ	ประธานกลุ่ม อสม.
42. นายเนตร มงคล	ประธานศูนย์สงเคราะห์หมู่บ้าน
43. นายธนวัฒน์ เชียงทอง	-
44. นายคำยแก้ว สัตยวงศ์	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
45. นางระยอง นาทอน	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
46. นายคำตัน คำมูลอิน	ประธานกลุ่ม อสม.
47. นายชณรินทร์ บัวผัน	ประธานศูนย์สงเคราะห์หมู่บ้าน
48. นางสาวกฤษณา ใจลา	ประธานกลุ่มเยาวชน
49. นายยืน กุลจันทร์	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
50. นายหลวง คำมูลอินทร์	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
51. นายประสิทธิ์ สุริยา	สมาชิก อบต.
52. นายเพชร พรหมไชย	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
53. นางสุพรรณ กันฟิน	ประธานกลุ่ม อสม.
54. นายพิน ก้าวังค์	ประธานศูนย์สงเคราะห์หมู่บ้าน
55. นางสาวกาญจนา ล้อมลังกา	ประธานกลุ่มเยาวชน
56. นายบุญเลิศ เหล่าคำ	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ

57. นายสนธิ์ สองสีขวา	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
58. นายสุรินทร์ กันฟัน	สมาชิก อบต.
59. นายอดุลย์ อินพรม	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
60. นายเสาร์ คำมูลอินทร์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8
61. นางบุญมี ผัดผล	ประธานกลุ่ม อสม.
62. นายเดือน บุญเป็ง	ประธานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์หมู่บ้าน
63. นายวาท วิไชยยา	ประธานกลุ่มเยาวชน
64. นายบุญชุม จัฒติยะ	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
65. นายคว่น บุญเรือง	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
66. นายเสาร์ โกลมา	สมาชิก อบต.
67. นายอุทัย อินต๊ะนาม	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
68. นายสม สุคใจ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10
69. นายขวง สุคใจ	ประธานกลุ่ม อสม.
70. นายธงชัย สนวนทะ	-
71. นายตัน สงคราม	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
72. นายทอง ปัญญา	ประธานภูมิปัญญาชาวบ้าน
73. นายนวย สงคราม	สมาชิก อบต.
74. นายสนธิ์ ไหมจักร	ประธานกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำ
75. นางระเบียบ กะรัตน์	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
76. นายพล ผัดผล	สมาชิก อบต. หมู่ 9
77. นายกลิ่น พันธวงศ์	สมาชิก อบต. หมู่ 9

ภาคผนวก ง.

รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

ของ อบต. สถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

วันที่ 12-14 มีนาคม 2545 ณ ห้องประชุมพญาภูคา

โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชปัว

-----

1. นายสนั่น ไชยวงศ์	กำนันตำบลสถาน
2. นายคำย อุดอ้าย	ผู้ใหญ่บ้าน
3. นายเจริญ ชาวส้าน	ผู้ใหญ่บ้าน
4. นายวิรัตน์ จิตอารี	ผู้ใหญ่บ้าน
5. นายอินเปลี่ยน จินดาสวัสดิ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
6. นายสุจินต์ จิตอารี	ผู้ใหญ่บ้าน
7. นายบุญเส็ง อินตะกัน	ผู้ใหญ่บ้าน
8. นายดวงคำ กระรัตน์	ผู้ใหญ่บ้าน
9. นายสุวรรณทร อินทนนท์	ผู้ใหญ่บ้าน
10. นายทวีศักดิ์ จันตะวงศ์	ผู้ใหญ่บ้าน
11. นายสมศักดิ์ ศรีทันต์	ผู้ใหญ่บ้าน
12. นายสมาน บุญเทพ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
13. พ.ต.สงวน วงษ์มิตร	ประธานบริหาร อบต.
14. นายเลิศ ไชยวงศ์	กรรมการบริหาร
15. นางสาวเดือน จิตอารี	กรรมการบริหาร
16. นายวัลลภ อินทร์ทัพ	ประธานสภา อบต.
17. นายสมพร ยาป็น	รองประธานสภา อบต.
18. นางชนากานต์ วงศ์ไชย	เลขานุการสภา
19. นางสาวธัญพร สุวรรณ	สมาชิกสภา อบต.
20. นายอนันต์ อุทุมพร	สมาชิกสภา อบต.
21. นายเผชญ์ จิตอารี	สมาชิกสภา อบต.
22. นายแดง ชาวส้าน	สมาชิกสภา อบต.
23. นายวงศ์เกษม ยาป็น	สมาชิกสภา อบต.
24. นายณรงค์ สุทธหลวง	ประธานประชาคม

25.	นางมัลลิกา วงศ์เรียบ	ประธานประชาคม
26.	นายณรงค์ ไชยวงศ์	ประธานประชาคม
27.	นายชวาลย์ เชื้อนธนะ	ประธานประชาคม
28.	นายเวด ขอดแก้ว	ประธานประชาคม
29.	นางรักชนก ลือยศ	ประธานประชาคม
30.	นายพริ้ง ไชยวงศ์	ประธานประชาคม
31.	นายสอาด จิตอารี	ประธานประชาคม
32.	นางรัตนพร จิตอารี	ประธานประชาคม
33.	นายสวาทย์ อุดอ้าย	ประธานประชาคม
34.	พ.ต.นิกร เชื้อหมอ	ประธานประชาคม
35.	นายสาย พันชน	ประธานประชาคม
36.	นายไหว บุญเทพ	ประธาน อสม.
37.	นางยุพิน ชาวสำน	ประธาน อสม.
38.	นายสมบุรณ์ เปาป่า	ประธาน อสม.
39.	นายพิทยา ทังโคตร	ประธาน อสม.
40.	นายวิถี นิลคง	ประธาน อสม.
41.	นางศรีคำ สุทธหลวง	ประธาน อสม.
42.	นายประสิทธิ์ ไชยวงศ์	ประธาน อสม.
43.	นายหยัด จิตอารี	ประธาน อสม.
44.	นางศรีจันทร์ ตันกูระ	ประธาน อสม.
45.	นายคล้าย ยาป็น	ประธาน อสม.
46.	นางคำพันธ์ กระรัตน์	ประธาน อสม.
47.	นายเพียร พรหมรักษ์	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
48.	นายบุญศรี บุญเทพ	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
49.	นายศักดิ์ รัตนประภา	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
50.	นายสุนันท์ ไชยวงศ์	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
51.	นายอุดม จิตอารี	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
52.	นายประสาธ รัญญะ	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
53.	นางผ่องศรี จิตอารี	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
54.	นายสนั่น จิตอารี	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
55.	นายปิ่นศักดิ์ วนิชาชีวะ	ประธานกองทุนหมู่บ้าน

56. นายยุทธ บุญเทพ	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
57. นางเจริญ จิมเสน	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
58. นางปนัดดา ยาปิ่น	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
59. นางจำปี ยาปิ่น	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
60. นางศรีไกร ชาวसान	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
61. นางอภัยวรรณ ธนะวัง	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
62. นางละเอียด จิตอารี	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
63. นางศรีคำ มูลอ่อน	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
64. นางจำปี จันตะวงศ์	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
65. นางอุลย์ จิตอารี	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
66. นางลำยวน จิตอารีย์	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
67. นางนงลักษณ์ เทพยศ	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
68. นางอำไพร ยาลังคำ	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
69. นางประนมวัลย์ จันตะวงศ์	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
70. นายกฤษฎา กระรัตน์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
71. นายคล้าย จิตอารี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
72. นายนิวัฒน์ จิตอารีย์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
73. นายจรัส จิตอารี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
74. นายบุญมี ขอดแก้ว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
75. นายจงเจริญ จิตอารี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
76. นางอำพันธ์ จิตอารี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
77. นายวิเชียร จิตอารี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
78. นายชูชาติ บุญเทพ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
79. นายจรัส จันตะวงศ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
80. นายอินปิ่น จันตะวงศ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
81. นายจันทร์ดี พรหมรักษ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
82. นายมงคล จิตอารี	สารวัตรกำนัน
83. นางอนงค์ ณ น่าน	กลุ่มสตรี
84. นางอารีรัตน์ จิตอารีย์	กลุ่มออมทรัพย์

ภาคผนวก จ.

สำหรับวิทยากร

แบบประเมินสื่อการฝึกอบรม

โครงการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.

- ( ) อบต.คู่งษ์ อำเภอสันติสุข
 ( ) อบต.เมืองจัง กิ่งอำเภอกู่เพียง
 ( ) อบต.สถาน อำเภอปัว

โปรดสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าฝึกอบรม ในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาสาระ

1.1 เอกสารประมวลสาระ

1.1.1 ความสมบูรณ์ของเนื้อหา.....

.....

1.1.2 ความเหมาะสม/ถูกต้องของเนื้อหา.....

.....

1.1.3 การนำไปใช้ประโยชน์

1) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....

.....

2) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม.....

.....

3) ด้านผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน.....

.....

1.2 เทปเสียง

1.2.1 ความสมบูรณ์ของเนื้อหา.....

.....

1.2.2 ความเหมาะสม/ถูกต้องของเนื้อหา.....

.....

1.2.3 การนำไปใช้ประโยชน์

1) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....

.....

2) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม.....

.....

3) ด้านผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน.....

.....

2. วิธีการนำเสนอ/ภาษา

2.1 เอกสารประมวลสาระ

2.1.1 ความง่าย.....

.....

2.1.2 ความน่าสนใจ.....

.....

2.2 เทปเสียง

2.2.1 ความง่าย.....

.....

2.2.2 ความน่าสนใจ.....

.....

3. กิจกรรมการฝึกอบรม

3.1 สอดคล้องกับเนื้อหา.....

.....

3.2 ความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม.....

.....

3.3 การนำไปใช้ประโยชน์.....

.....

1) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....

.....

2) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม.....

.....

3) ด้านผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในชุมชน.....

.....

4. อื่น ๆ

.....

.....

ภาคผนวก ฉ.

แบบติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรม

โครงการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.

คำชี้แจง

1. ตามที่ท่านได้ผ่านการฝึกอบรมพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมจากโครงการวิจัยมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว นักวิจัยใคร่ขอให้ท่านตอบคำถามเกี่ยวกับการทำงานในชุมชนตามความเป็นจริง
2. โปรดอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความตามที่เป็นจริง
3. แบบสอบถามมี 3 ตอน โปรดตอบให้ครบทุกตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ท่านอาศัยอยู่ในตำบล ☐ คู่งษ์ ☐ เมืองจัง
☐ สถานี ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุของท่าน ..... ปี
4. อาชีพหลักของท่าน
☐ ทำนา/ทำไร่/ทำสวน ☐ ค้าขาย
☐ รับจ้าง ☐ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ
☐ นักบวช ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....
5. พื้นฐานการศึกษา
☐ ต่ำกว่า ป.4 ☐ จบ ป.4/6
☐ จบ ม.3 ☐ จบ ม.6
☐ จบอนุปริญา ☐ จบปริญญาตรี
☐ จบสูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่น ๆ คือ .....
6. บทบาทหน้าที่ของท่านในหมู่บ้าน/ตำบลนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ☐ ผู้บริหารและสมาชิก อบต.
☐ เจ้าหน้าที่ใน อบต. ☐ กรรมการหมู่บ้าน
☐ ผู้นำหรือผู้แทนองค์กรประชาคม ☐ ประธาน/รองประธานกลุ่มอาชีพหรือผู้แทน
☐ ประธาน/รองประธานหรือผู้แทน ☐ ประธาน/รองประธาน/ผู้แทน อสม.
 กลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

7. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่ม/เครือข่ายใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ กลุ่มดูแลด้านการศึกษา
 ☐ กลุ่มดูแลกิจกรรมทางศาสนา
☐ กลุ่มดูแลกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม
 ☐ กลุ่มดูแลงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
☐ กลุ่มดูแลงานส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสในชุมชน
 ☐ กลุ่มอาชีพในชุมชน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 2 ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าในชุมชนของท่านมีการทำงานหรือไม่ทำงานตามรายการต่าง ๆ ด้านซ้ายมือหรือไม่ หากไม่มี/ไม่ทำ ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนดให้ แต่หากมีและทำ ขอให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือว่าทำได้ในระดับใด

1 หมายถึง มีหรือน้อยที่สุด

2 หมายถึง มีหรือน้อย

3 หมายถึง มีหรือทำบ้าง/มีหรือทำปานกลาง

4 หมายถึง มีหรือทำมาก

5 หมายถึง มีหรือทำมากที่สุด

รายการทักษะการทำงาน	ไม่มี/ไม่ทำ	ระดับการทำงานในชุมชน				
		1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด
1. มีกลุ่มหรือองค์กรการเรียนรู้แบบมีเป้าหมายชัดเจน						
2. มีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสังคม						
3. มีผู้นำกลุ่มที่ส่งเสริมให้เครือข่ายต่าง ๆ เรียนรู้ร่วมกัน						
4. กลุ่มต่าง ๆ มีการทำงานประสานกันตามโครงสร้างที่กำหนดในเครือข่าย						
5. มีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย						
6. มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มรับผิดชอบงานชัดเจน						

รายการทักษะการทำงาน	ไม่มี/ไม่ทำ	ระดับการทำงานในชุมชน				
		1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด
7. สมาชิกกลุ่มร่วมรับผิดชอบงานของกลุ่ม						
8. สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในเครือข่ายสม่ำเสมอ						
9. มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม						
10. มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารภายใน/ภายนอกเครือข่าย						
11. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเครือข่าย						
12. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการก่อนนำไปจัดทำแผนงาน/โครงการของกลุ่ม						
13. มีการจัดทำแผนงาน/โครงการโดยกลุ่มบุคคล						
14. มีการบูรณาการเป็นองค์ร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ						
15. มีการร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตรวจสอบในกระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติ						
16. มีการประเมินและปรับปรุงแผนงาน/โครงการ						
17. มีการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น						
18. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม						

รายการทักษะการทำงาน	ไม่มี/ไม่ทำ	ระดับการทำงานในชุมชน				
		1 น้อยที่สุด	2 น้อย	3 ปานกลาง	4 มาก	5 มากที่สุด
19. มีกิจกรรมในเชิงพัฒนาและเชิงอนุรักษ์						
20. ประชาชนให้ความร่วมมือในการทำงาน						
21. ประชาชนมีความสามัคคี						
22. มีผู้นำที่ประชาชนในชุมชนยอมรับ						
23. ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน						
24. มีกฎเกณฑ์ของชุมชนที่สมาชิกให้ความเห็นชอบ						
25. ประชาชนตระหนักถึงปัญหาหรือภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในชุมชน						
26. มีเวทีชาวบ้านให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอปัญหาความต้องการและร่วมตัดสินใจ						
27. มีการนำปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ได้ทำร่วมกันคิดไปจัดทำเป็นแนวปฏิบัติ						
28. มีการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมที่ชุมชนร่วมกันกำหนด						
29. มีการสืบสานงานประเพณีและวัฒนธรรมสังคม						
30. ชุมชนและสังคมมีความสุข						

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.

ปัญหาในการพัฒนาทักษะการทำงาน	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการทำงาน
1. ปัญหาในการพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่าย	1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสร้าง เครือข่าย..... ....
2. ปัญหาในการพัฒนาทักษะส่งเสริมองค์กร การเรียนรู้.....	2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะส่งเสริม องค์กรการเรียนรู้..... ....
3. ปัญหาในการพัฒนาทักษะด้านข่าวสารข้อมูล	3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะด้านข่าวสาร ข้อมูล..... ....
4. ปัญหาในการพัฒนาทักษะการพัฒนา บุคคล/ผู้นำ.....	4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการพัฒนา บุคคล/ผู้นำ..... ....
5. ปัญหาในการพัฒนาทักษะการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน.....	5. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน..... ....
6. ปัญหาในการพัฒนาทักษะการจัดทำแผน งาน/โครงการ.....	6. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการจัดทำ แผนงาน/โครงการ..... ....

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก
ส่วนที่ 2

ภาคผนวก ก.

บทความวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำในองค์การบริหารส่วนตำบล
(อบต.)*

1. ความนำ

การปกครองท้องถิ่นในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการปกครองที่รัฐได้กระจายอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง อบต. มีฐานะเป็นนิติบุคคลตาม พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งประชาชนแห่งหมู่บ้านในตำบลมีส่วนร่วมในการปกครอง นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ขยายขอบเขตให้อำนาจของ อบต. กว้างขวางขึ้น ทำให้บทบาทของ อบต. มีความสำคัญยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสร้างเสริมความเข้มแข็งและความเจริญของทุก ๆ องค์ประกอบของชุมชนให้ได้สมดุล

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทของ อบต. ในด้านการพัฒนาสังคมพบว่า โครงการฝึกอบรม อบต. ที่เน้นการพัฒนาบทบาทหรือทักษะการทำงานเฉพาะด้านของ อบต. ที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ ยังมีความไม่ชัดเจน ในขณะที่ปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนา คณะผู้วิจัยเห็นว่าบทบาทของ อบต. และผู้นำชุมชนด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งได้แก่ (1) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมชุมชน และ (3) ด้านความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาด้านสังคม ด้วยวิธีการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาและการพัฒนาทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม เป็นเรื่องสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะผู้วิจัยเห็นว่าหากบุคลากร อบต. และผู้นำในชุมชนมีความรู้และทักษะทั้ง 2 ประการดังกล่าวอยู่พร้อม ย่อมจะส่งเสริมศักยภาพและความสามารถในการดำเนินภารกิจตามบทบาทการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและตำบลของตนให้มั่นคงและยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. พัฒนาตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม ทดลองและประเมินผลการใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต.

---

* กล้า ทองขาว และคณะ

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. ได้ใช้แนวความคิดการพัฒนาทักษะการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคมและทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม คือ (1) การพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2) การพัฒนาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และ(3) การส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหในสังคม กรอบแนวคิดที่นำมาใช้มีดังนี้

1) การพัฒนาทักษะการทำงานของบุคคล/กลุ่มบุคคล เน้นการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านฐานความรู้ที่จำเป็น (Knowledge/Cognitive) การสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานหรือการสร้างความมุ่งมั่นในการพัฒนา (Attitude/Affective) และการฝึกฝน (Practice/Psychomotor) ไปพร้อมกัน

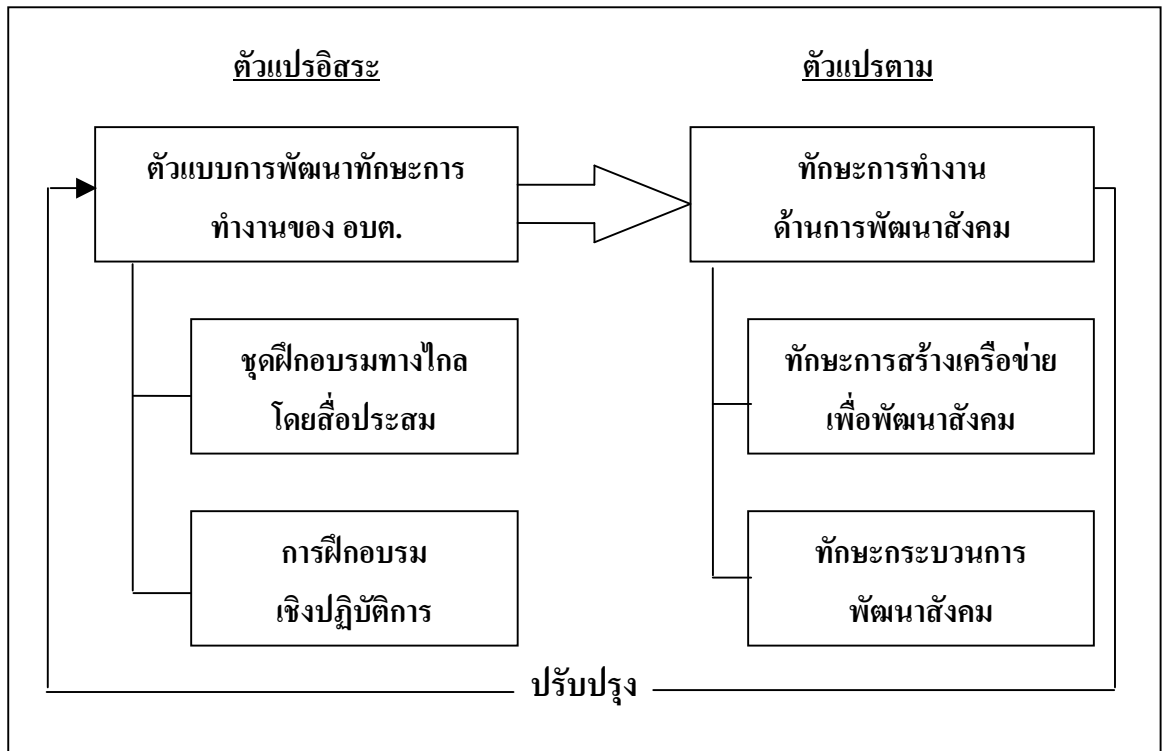
2) ความคาดหวังเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. และผู้นำชุมชนภายหลังได้รับการพัฒนา คือต้องการให้ อบต. เป็นศูนย์รวมการปกครองท้องถิ่นที่ประกอบด้วยชุมชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพและความสามารถในการดำเนินภารกิจของชุมชนและตำบลด้วยความเข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน

3) แนวทางการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคม และทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม ดังนี้

3.1) ทักษะการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม ได้แก่ ทักษะด้านโครงสร้าง/กลไกของเครือข่าย ทักษะด้านระบบข้อมูล/ข่าวสาร ทักษะด้านแผนงาน/โครงการ และทักษะด้านบุคคล/กลุ่มบุคคล/หน่วยงาน

3.2) ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม ได้แก่ ทักษะด้านการศึกษา ปัญหาและความต้องการด้านสังคม ทักษะการนำปัญหาและความต้องการมาทำเป็นแนวปฏิบัติ ทักษะการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมที่ชุมชนร่วมกันกำหนด และทักษะการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมในการพัฒนาทักษะของบุคคล/กลุ่มบุคคลเน้นการพัฒนาทักษะในสถานการณ์การปฏิบัติจริง

4) กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานของ อบต. ในขั้นการนำเครื่องมือการพัฒนาทักษะการทำงานไปใช้กับแกนนำใน อบต. โดยการลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงในพื้นที่

ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านความหมาย โครงสร้างการบริหาร อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง และตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมด้านทักษะการสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคมและทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม กล่าวคือ แนวทางการพัฒนาสังคมจะต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนการพัฒนาระดับชาติ และพิจารณาได้จากแนวทางอื่น ๆ เช่น การพัฒนาสังคมตามแนวเศรษฐศาสตร์คลาสสิกและนีโอคลาสสิก การพัฒนาตามแนวรัฐสวัสดิการของเคนส์ การพัฒนาสังคมตามแนวทฤษฎีพึ่งพาที่เน้นทุนนิยม หรือการพัฒนาสังคมตามแนวการพึ่งพาที่เน้นแนวคิดแบบมาร์กซิสม์และเศรษฐศาสตร์การเมือง และการศึกษาตามแนวความคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนการศึกษาเรื่อง เครือข่ายการพัฒนาสังคม มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาภายในชุมชนและเครือข่ายภายนอกชุมชน ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา เช่น ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะการปรับตัว ทักษะทางเทคนิคเฉพาะด้าน

ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานเมื่อต้องการใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เฉพาะในการทำงาน

ในด้านการพัฒนาสังคม จากการศึกษาขอบข่ายของภารกิจตามความรับผิดชอบด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวได้ว่า อบต. มีความรับผิดชอบการพัฒนาสังคม ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมชุมชน ด้านการส่งเสริมศักยภาพกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้มีปัญหาในสังคม (อนันต์ เทชะวงษ์ 2543) ซึ่งจะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาสังคมที่ประกอบด้วย การเรียนรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชน การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา การจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนา การใช้ทักษะและความสามารถนำแผนสู่การปฏิบัติ การประเมิน และการปรับปรุง รวมทั้งสรุปผลการดำเนินการพัฒนา

องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมในสถานการณ์จริง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ทั้งนี้ได้มีการศึกษาภูมิหลังด้านการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขและอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชนอย่างดีแล้ว ทราบว่าชุมชนและตำบลในเขตพื้นที่จังหวัดน่านหลายตำบล มีความเคลื่อนไหวต้องการการเปลี่ยนแปลง เหมาะที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเพื่อการพัฒนาทักษะการทำงาน

5. ระเบียบวิธีและขั้นตอนการวิจัย

กระบวนการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. ได้ใช้ระเบียบวิธีและขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ คือ

ระยะที่ 1 ขั้นการสร้างเครื่องมือการพัฒนาทักษะการทำงาน มีดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยเพื่อประมวลและวิเคราะห์แนวทางการสร้างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานและแนวทางการสร้างตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคม เพื่อให้มีกรอบแนวทางในการนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าในชุมชน 3 ชุมชนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2) ศึกษาชุมชนเข้มแข็งโดยเลือกชุมชนเข้มแข็ง 3 ชุมชนที่ได้รับการรับรองจากทางราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในจังหวัดลำปาง คือ ชุมชนบ้านแม่ฮาว ชุมชนบ้านแม่ถอด และชุมชนบ้านดอกคำใต้ นักวิจัยเข้าไปสัมภาษณ์และสังเกตการปฏิบัติงานของชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรและเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน การสังเกตและการสัมภาษณ์มุ่งศึกษา (1) คุณลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งที่เป็นลักษณะทั่ว ๆ ไป และคุณลักษณะเฉพาะ (2) มุ่งศึกษาทักษะการทำงานขององค์กรชุมชนหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นมูลเหตุให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ได้แก่ ทักษะการทำงานด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคมและทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม การเก็บรวบรวม

ข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างชุมชนเข้มแข็งครั้งนี้ นักวิจัยใช้เวลา 1 สัปดาห์ คือ ระหว่างวันที่ 1-7 กรกฎาคม 2544

3) นำผลการศึกษามาวิเคราะห์และพัฒนาร่างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงาน และร่างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง

4) จัดสัมมนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาสังคม จำนวน 27 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการพัฒนาสังคม นักวิชาการศึกษา นักวิชาการและปฏิบัติการด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นักปกครอง ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น และผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชน ทำการตรวจสอบและพิจารณาร่างตัวแบบและตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมที่นักวิจัยพัฒนาขึ้น การสัมมนาใช้เวลา 1 วัน คือ วันที่ 24 ธันวาคม 2544 ณ อาคารสัมมนา 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

5) นำความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม และปรับปรุงตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคม ได้เป็นข้อสรุปตัวแบบและตัวชี้วัดคุณลักษณะชุมชนที่เข้มแข็ง และกรอบสาระการพัฒนาทักษะด้านการพัฒนาสังคมของ อบต.

6) จัดสร้างชุดฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. เป็นชุดฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อประสม หรือที่เรียกว่า เอกสารชุดฝึกอบรมประมวลสาระ และชุดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการภาคสนาม

เอกสารชุดฝึกอบรมประมวลสาระ จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมใช้ศึกษาด้วยตนเอง เป็นเนื้อหาที่เข้าใจง่าย สร้างขึ้นตามตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงาน จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 บท ในแต่ละบทแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ มีแผนภาพและภาพประกอบ เมื่อศึกษาจบแต่ละตอน จะมีกิจกรรมที่กำหนดให้ฝึกปฏิบัติ เรียกว่า กิจกรรมประจำตอน การศึกษาเอกสารชุดฝึกอบรมประมวลสาระนี้จะศึกษาคู่กับสื่อเทปเสียง ซึ่งมีบทสนทนาและบรรยายเป็นภาษาท้องถิ่น สื่อเทปเสียงเป็นสื่อเสริมของเอกสารชุดฝึกอบรมประมวลสาระ

ชุดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการภาคสนาม มีกิจกรรมที่ประยุกต์เนื้อหาจากประมวลสาระ ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเน้นกิจกรรมหลักด้านการสร้างเครือข่ายและการพัฒนาสังคม 10 กิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำแนวคิดมาสู่การปฏิบัติในช่วงระยะเวลา 3 วัน สำหรับเอกสารและสื่อในชุดฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย คู่มือวิทยากรและวัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกปฏิบัติ ได้แก่ ใบงาน กิจกรรมสถานการณ์จำลอง กิจกรรมกลุ่มทำงาน บัตรคำ และอื่น ๆ ตลอดจนกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่จัดไว้ประกอบกิจกรรม เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรม

ระยะที่ 2 ขั้นการนำเครื่องมือการพัฒนาทักษะการทำงานไปใช้ในพื้นที่ มีดังนี้

1) สำรวจพื้นที่ที่จะใช้ทดลองตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมในจังหวัดน่าน โดยกำหนดคุณลักษณะของพื้นที่ อบต. ที่นักวิจัยจะงเลือกคือ อบต. ชั้น 5 ที่มีพลังเคลื่อนไหวภายในที่พร้อมรับการพัฒนา กล่าวคือ เป็นชุมชนที่มีการริเริ่มรวมกลุ่ม มีความสนใจกิจกรรมสาธารณะ มีผู้นำและกลไกการปกครองที่มาจากผู้แทนของชุมชน มีขนาดหมู่บ้านประมาณ 8-10 หมู่บ้าน สามารถสื่อสารการพูดและเขียนภาษาไทยได้พอสมควร และยังไม่ได้มีการรับรองให้เป็นชุมชนเข้มแข็งจากหน่วยงานใด การเลือก อบต. ตามคุณลักษณะของชุมชนแบบจะงดังกล่าว ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง อบต. ในพื้นที่ทดลอง 3 แห่งในจังหวัดน่าน คือ (1) อบต. คู่งษ์ อำเภอสันติสุข (2) อบต. เมืองจ้ง กิ่งอำเภอกู่เพียง และ (3) อบต. สถาน อำเภอบัว

2) จัดทำแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของผู้นำใน อบต. ตามตัวแบบหรือหลักสูตรการฝึกอบรม (ชุดฝึกอบรม) ดังนี้

2.1) อบต. คู่งษ์ ทำการฝึกอบรม ในวันที่ 5 – 7 กุมภาพันธ์ 2545

2.2) อบต. เมืองจ้ง ทำการฝึกอบรม ในวันที่ 5 – 7 มีนาคม 2545

2.3) อบต. สถาน ทำการฝึกอบรม ในวันที่ 12 - 14 มีนาคม 2545

มีการเตรียมการด้านวิทยากร ด้านสื่อการฝึกอบรม และซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างคณะวิทยากรและนักวิจัย

3) ดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามตารางการฝึกอบรม จำนวน 3 วัน โดยกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละ อบต. ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน กรรมการบริหาร อบต. ประธานสภาและสมาชิก อบต. ทุกคน เจ้าหน้าที่สำนักงาน อบต. ผู้นำทางศาสนา ประธาน อสม. ทุกหมู่บ้าน ประธานและรองประธานประชาคม ประธานและรองประธานกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เกษตรกรตัวอย่าง ตัวแทนกลุ่มอาชีพ ประธานศูนย์สงเคราะห์ ประธานและรองประธานสภาวัฒนธรรม และผู้นำด้านภูมิปัญญาในชุมชน ใน อบต. คู่งษ์ จำนวน 85 คน อบต. เมืองจ้ง จำนวน 77 คน และ อบต. สถาน จำนวน 84 คน รวมผู้เข้ารับการอบรมจำนวนทั้งสิ้น 246 คน

สำหรับวิทยากรในการอบรมเป็นวิทยากรที่มีความชำนาญในการฝึกอบรมจากส่วนกลาง และจากท้องถิ่น

4) ประเมินผลการฝึกอบรม รวมทั้งมีการเก็บและรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นด้วยการสอบถาม สัมภาษณ์และตรวจสอบผลการอบรมจากผู้เข้ารับการอบรมตั้งแต่กลุ่มแรก และนำผลไปปรับปรุงสาระและวิธีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมในกลุ่มหลัง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนา

และปรับปรุงตัวแบบการฝึกทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำ อบต. ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

5) ติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมจากอบต. พื้นที่ทดลองใช้ตัวแบบ อบต. 3 แห่ง โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. ที่เข้าร่วมโครงการภายหลังสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้วช่วงระยะเวลา 1-2 เดือน

6) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลเชิงคุณภาพและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง อบต. โดยการหาค่า ANOVA

6. ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดและวิธีการข้างต้น ทำให้ค้นพบผลการวิจัยดังนี้

1) ตัวชี้วัดทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. พบว่า อบต. ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็ง จะมีทักษะการทำงาน 5 องค์ประกอบ คือ (1) ทักษะด้านเครือข่ายในชุมชน ได้แก่ การมีองค์การการเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคมในชุมชนมีโครงสร้างเครือข่ายการทำงานในชุมชนชัดเจน และสมาชิกกลุ่มร่วมมือกันรับผิดชอบกิจกรรมในชุมชน (2) ทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสาร และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในและนอกองค์กรเครือข่าย (3) ทักษะด้านแผนงานและโครงการ (4) ทักษะด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง และ (5) ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม

2) ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) การสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคม ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน การจัดระบบและใช้ข้อมูลข่าวสาร การทำงานของเครือข่าย การทำงานกลุ่มและภาวะผู้นำ (2) กระบวนการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย การศึกษาปัญหาและความต้องการของสังคม การจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนา การนำแผนงานและโครงการสู่การปฏิบัติ การประเมินแผนงานและโครงการ และการปรับปรุงแผนงานและโครงการ (3) กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงาน ประกอบด้วย การฝึกอบรมทางไกลโดยใช้สื่อประสมและการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และ (4) การประเมินผลและติดตามผลการพัฒนาทักษะ ประกอบด้วย การประเมินผลด้านทักษะการสร้างเครือข่ายและทักษะกระบวนการพัฒนา

3) ผลการทดลองใช้ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมจาก อบต. 3 แห่ง ในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน พบว่า ชุดฝึกอบรมที่ให้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้ารับการอบรมศึกษาด้วย

ตนเองมีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ด้านเนื้อหา มีความสมบูรณ์ดี เหมาะสมที่จะนำไปใช้ประโยชน์กับชุมชน ทำให้ผู้อบรมสามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้กระบวนการจัดตั้งองค์กรเครือข่าย และแนวทางประสานการทำงานการพัฒนาการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อมของชุมชน และได้เรียนรู้วิธีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสของเครือข่ายในชุมชน ภาษาที่ใช้ในเอกสารสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เหมาะสมกับผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมที่เป็นแกนนำใน อบต. เทปเสียงมีการนำเสนอเนื้อหาดี ใช้ภาษาเข้าใจง่าย **กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ** ดำเนินกิจกรรมเหมาะสม สนุกได้ความรู้มาก วิธีการน่าสนใจ และสามารถนำความรู้และทักษะการทำงานที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตจริง ผลการจัดทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมสามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาสังคม โดยนำไปประยุกต์ใช้เป็นแผนปฏิบัติการในชุมชนของตนเองได้

4) ผลการศึกษาการนำผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ภายหลังสิ้นสุดการอบรมเป็นเวลา 1-2 เดือนของกลุ่มตัวอย่างผู้นำใน อบต. คู่งษ์ อบต. เมืองจัน และ อบต. สดาน ในจังหวัดน่าน โดยวิธีการสอบถามจากแบบสอบถาม ซึ่งได้รับการพัฒนามาจากตัวชี้วัดชุมชนที่เข้มแข็ง พบว่า ชุมชนมีและทำกิจกรรมสังคมในชุมชนของตนและทำให้เกิดผลดีในทุกองค์ประกอบและทุกตัวชี้วัด คือ ชุมชนมีกิจกรรมสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม และความสามัคคี กิจกรรมการบริหารงานกลุ่มที่รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ในชุมชน จุดเด่นของชุมชนใน อบต. 3 แห่ง ที่ผ่านการอบรม คือ การมีผู้นำ มีกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันสร้างจิตสำนึกเพื่อพึ่งพาตนเอง การใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ประชาชนมีกิจกรรมเชิงพัฒนาและอนุรักษ์ ประชาชนร่วมมือกันทำงาน ประชาชนมีความสามัคคี มีผู้นำที่ประชาชนยอมรับประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน ชุมชนมีกฎเกณฑ์ที่สมาชิกให้ความเห็นชอบ และประชาชนตระหนักในปัญหาและภัยคุกคามชุมชน สำหรับทักษะที่ควรได้รับการปรับปรุงให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ได้แก่ การจัดระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนแบบมีเป้าหมาย

7. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนใน อบต. มีผลมาจากทักษะการทำงานด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนาสังคม การมีองค์กรการเรียนรู้ในชุมชน การมีและใช้ระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา การมีบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง

และการมีทักษะและความสามารถในการดำเนินงานและโครงการของผู้นำใน อบต. หากรัฐบาลมุ่งที่จะส่งเสริมอบต. ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองด้านการพัฒนาสังคมให้มากขึ้น รัฐบาลควรประกาศใช้นโยบายการพัฒนาเครือข่ายชุมชนในเขตความรับผิดชอบของ อบต. โดยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมกลุ่มเรียนรู้ปัญหาและความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน ส่งเสริมให้มีกระบวนการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ สร้างผู้นำรับช่วงต่อโดยประสมประสานความรู้จากผู้นำทางด้านภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้นำรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้จนเกิดทักษะและประสบการณ์ ในขณะที่ผู้นำเดิมได้เรียนรู้ขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง เช่น การเป็นผู้นำการบริหารแผนงานและโครงการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและน่าอยู่ หากทุกชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของสังคมมีความเข้มแข็ง น่าอยู่ และสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว ย่อมเป็นที่พึงปรารถนาของรัฐบาลและประชาชน ส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติ

1.2) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแบบหรือหลักสูตรการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของผู้นำใน อบต. ได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่าง อบต. 3 แห่ง ว่าเป็นตัวแบบที่มีคุณภาพทำให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้เรียนรู้และได้ลงมือฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นของกลุ่มเครือข่ายในชุมชน สร้างความมั่นใจแก่ผู้นำใน อบต. ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน และเห็นผลในขั้นนำไปปฏิบัติจริงจากการติดตามผลของนักวิจัย รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำตัวแบบที่นักวิจัยพัฒนาขึ้นไปขยายผลกับผู้นำใน อบต. ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยอาจดัดแปลงสื่อบางประเภท เช่น การปรับปรุงเทปเสียงให้มีการนำเสนอเนื้อหาและใช้ภาษาถิ่นให้เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะนำไปใช้ต่อไป

2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

2.1) จากการศึกษาครั้งนี้ผู้นำใน อบต. เห็นว่า ประชาชนในชุมชนส่วนหนึ่งยังขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องเครือข่ายการทำงานในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมสนับสนุนให้ชุมชนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรมการสร้างและใช้เครือข่ายในชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายการทำงานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ สนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร มีการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ประสบการณ์หรือบทเรียนร่วมกัน

2.2) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้นำใน อบต. บางคนยังขาดความรู้ด้านองค์การการเรียนรู้ในชุมชน องค์การการเรียนรู้ยังไม่เข้มแข็ง ในบางชุมชนมีกลุ่มการเรียนรู้แต่ขาดการติดตามผล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการจัดทำโครงการเฉพาะเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำการพัฒนา ให้โอกาสผู้นำรุ่นเก่ามีส่วนร่วมพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของ

ชุมชนและร่วมรักษามรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนให้แก่ผู้รุ่นต่อ ๆ ไป โดยวิธีบูรณาการวิทยาการสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาเดิมของชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วมคัดกรอง เป็นการร่วมสร้างสิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

2.3) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้นำใน อบต. ให้ความสำคัญและสนใจการนำระบบข้อมูลข่าวสารมาใช้ในกิจกรรมการทำงานขององค์กรเครือข่ายอยู่บ้าง แต่ปัญหาที่พบคือ ชุมชนยังขาดการจัดเก็บที่เป็นระบบ ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีการสื่อสาร ขาดการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ให้การอบรมความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้รับรู้ความสำคัญ ประโยชน์และวิธีการจัดระบบ รวมทั้งการใช้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาแก่กลุ่มหรือองค์กรเครือข่ายในชุมชน และควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์สื่อสาร เช่น หอกระจายข่าวในชุมชนที่ขาดแคลนด้วย

เอกสารอ้างอิง

ดำรงราชานุภาพ, สถาบัน รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของส่วนราชการในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
2539

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ราชการส่วนตำบล, กอง คู่มือกำกับดูแลสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ว่าราชการ
จังหวัด นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่ง กองราชการส่วนตำบล กรมการ
ปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2541

อนันต์ เตชะวณิช “มารู้จักกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542” ใน วารสารพัฒนาชุมชน ปีที่ 39 ฉบับที่ 8 2543

ภาคผนวก ข.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาระดับชุมชน

1.1 การฝึกอบรม อบต. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะกระบวนการพัฒนาสังคมไปสู่ความสำเร็จ ในฐานะที่ อบต. เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาตำบลในทุกด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งสำคัญประการแรกที่ อบต. ควรจะมี คือ ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการทำงานพัฒนาสังคม รวมทั้งปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมการทำงานของ อบต. จากผลการวิจัยศึกษาลักษณะของชุมชนเข้มแข็งด้านการพัฒนาสังคมได้ชี้ให้เห็นว่าตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเครือข่าย ทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ทักษะด้านแผนงานและโครงการ ทักษะด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม ดังนั้นการฝึกอบรมให้ อบต. มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดดังกล่าวจึงมีความสำคัญ

การฝึกอบรมผู้นำใน อบต. สามารถทำได้จำนวนมากพร้อมกันทั้งในระดับประเทศหรือระดับ อบต. เฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะพื้นที่ด้วยระบบการศึกษาทางไกล ที่ประกอบด้วยการศึกษด้วยตนเองส่วนหนึ่งและการอบรมเข้มแข็งปฏิบัติการแบบเผชิญหน้า (face to face)

ชุดฝึกอบรมที่โครงการวิจัยฯ ได้พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้ทั้งชุดเพื่อให้ อบต. มีความรู้ความเข้าใจองค์รวมทั้งหมด และมีความชำนาญการทั้งกระบวนการ หลังจากการฝึกอบรมควรมีการติดตามผล และอาจมีการเพิ่มพูนทักษะในด้านที่ยังไม่สมบูรณ์หรือยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ด้วยการเลือกหัวข้อย่อยบางหัวข้อมาจัดฝึกอบรมเจาะลึกเพื่อให้เกิดความชำนาญการมากยิ่งขึ้น

1.2 การฝึกอบรมเครือข่ายชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเข้มแข็งในกระบวนการทำงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสังคม จากการศึกษาชุมชนเข้มแข็งและการพบปะกับแกนนำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพัฒนาสังคมพบว่า เครือข่ายชุมชนเป็นองค์กรประชาชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาทุกด้านประสบความสำเร็จ และช่วยให้การพัฒนานั้นมีความยั่งยืน การพัฒนาเครือข่ายชุมชนจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการพัฒนา อบต.

การพัฒนาเครือข่ายชุมชนสามารถจัดทำได้ในลักษณะทำนองเดียวกันกับการพัฒนา อบต. คือ การพัฒนาเครือข่ายหลายพื้นที่ในจำนวนมากในระดับประเทศพร้อมกัน หรือ

ระดับเครือข่ายเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะพื้นที่ด้วยระบบการศึกษาทางไกล โดยการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานและการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะมากขึ้น ด้วยชุดฝึกอบรมของโครงการทั้งชุดและสามารถเลือกฝึกอบรมเฉพาะบางหัวข้อสำหรับบางท้องถิ่นที่ขาดทักษะบางด้านเพื่อการฝึกให้เกิดความชำนาญการมากยิ่งขึ้น

1.3 การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานพัฒนาสังคมให้แก่ประชาชน
ชุดฝึกอบรมที่โครงการวิจัยได้พัฒนาขึ้น นอกเหนือจากการนำไปใช้ประโยชน์ในการฝึกอบรมแล้วยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นให้เข้าใจกระบวนการทำงานและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตนเองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความยั่งยืนสามารถนำสื่อชุดฝึกอบรม เช่น เทปเสียงไปออกอากาศผ่านทางหอกระจายข่าวในชุมชน หรือสถานีวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่น หรือผ่านทางวิทยากรท้องถิ่น นอกจากนี้เนื้อหาของเอกสารประมวลสาระของชุดฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นคู่มือสำหรับการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยผ่านทางแกนนำชุมชนหรือวิทยากรท้องถิ่นหรือวิทยากรจากหน่วยงานอื่น

2. การเสริมสร้างความเข้าใจของบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมทั้งในระดับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรอิสระต่าง ๆ

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประชุมสัมมนาในระดับกลุ่มเล็กหรือระดับประเทศ หรือระดับนานาชาติเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของท้องถิ่นเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการทำงานพัฒนาสังคมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนี้ชุดฝึกอบรมที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นตัวอย่างหนึ่งของสื่อในการให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะการทำงานให้แก่ท้องถิ่น

3. การส่งเสริมทางการศึกษาและการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอดแทรกเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมของท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการสร้างเครือข่าย 2) ทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสาร 3) ทักษะด้านแผนงานและโครงการ 4) ทักษะด้านบุคคล กลุ่มบุคคลและผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการพึ่งตนเอง และ 5) ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม ในระบบการศึกษาของสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาสังคมและการปกครอง เช่น สาขาวิชาพัฒนาสังคม ศึกษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น นิเทศศาสตร์ เป็นต้น

3.2 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยในเชิงกว้าง และเชิงลึกต่อไป ดังเช่น

- (1) ศึกษาวิจัยตรวจสอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาสังคมของชุมชนในพื้นที่อื่น เพื่อศึกษาหาตัวชี้วัดในแต่ละภูมิภาคเพื่อสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสังคมที่มีประสิทธิภาพต่อไป
- (2) ศึกษาวิจัยรูปแบบของการดำเนินการของตัวชี้วัดแต่ละตัวเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่ความสำเร็จของตัวชี้วัดดังกล่าว เช่น การศึกษารูปแบบการดำเนินการเครือข่ายชุมชนที่ประสบความสำเร็จ องค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการทำงานของเครือข่าย หรือการศึกษารูปแบบการจัดการข้อมูลข่าวสารของเครือข่ายหรือชุมชนเข้มแข็งเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการจัดการข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมของเครือข่ายและท้องถิ่น เป็นต้น
- (3) ศึกษาวิจัยพัฒนาทักษะการทำงานเฉพาะด้านในการพัฒนาสังคม เช่น การพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาทักษะการทำงานด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทักษะการทำงานด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะการทำงานในการส่งเสริมสุขภาพ การพัฒนาทักษะการทำงานในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น
- (4) ศึกษาวิจัยพัฒนาทักษะการทำงานกระบวนการพัฒนาสังคมอย่างครบวงจร นับตั้งแต่การศึกษาความต้องการในการพัฒนา การจัดทำโครงการ การบริหารโครงการ การติดตามและประเมินผล รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป กระบวนการพัฒนาสังคมเป็นทักษะการทำงานด้านหนึ่งที่ใช้มาก แต่จากการวิจัยพบว่า แกนนำชุมชนยังขาดความมั่นใจและความชำนาญการและต้องการได้รับการพัฒนา เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาในช่องทางต่าง ๆ เช่น การขอรับการสนับสนุนงบประมาณ หรือการติดต่อหาแหล่งเงินสนับสนุน

ภาคผนวก ค.

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และแผนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการกับผลที่ได้รับตลอดโครงการ**

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์กับผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
<p>1. เพื่อกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล</p>	<p>ตัวชี้วัดทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม 5 ด้าน โดยมีตัวชี้วัดลักษณะชุมชนที่เข้มแข็ง 30 ตัวชี้วัด ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 8 ตัวชี้วัด 2. ทักษะด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 3 ตัวชี้วัด 3. ทักษะด้านแผนงานและโครงการ ประกอบด้วย ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 5 ตัวชี้วัด 4. ทักษะด้านบุคคล/กลุ่มบุคคล/ผู้นำเพื่อสร้างจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 9 ตัวชี้วัด 5. ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง 5 ตัวชี้วัด <p>ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งที่กำหนดขึ้นนี้จะนำไปกำหนดตัวแบบในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล</p>
<p>2. เพื่อพัฒนาตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล</p>	<p>1. ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยทักษะ 2 ด้าน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 ทักษะการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม 1.2 ทักษะกระบวนการพัฒนาสังคม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
	<p>2. สื่อต้นแบบที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ ชุดฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อประสม และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย</p> <p>2.1 ชุดฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย เอกสารประมวลสาระ เทปเสียง แบบฝึกปฏิบัติ และสื่อโสตทัศน์</p> <p>2.2 สื่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย คู่มือการฝึกอบรม ชุดกิจกรรมและวัสดุฝึกอบรม</p>
<p>3. เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล</p>	<p>ผลการทดลองและการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ผลดังนี้</p> <p>1. ได้ตัวแบบที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงตามกระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา</p> <p>2. ได้สื่อต้นแบบการฝึกอบรมทางไกลในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ชุดฝึกอบรม และสื่อการอบรมเชิงปฏิบัติการ</p> <p>3. ได้มีการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้แก่บุคลากร อบต. ในพื้นที่ทดลอง 3 แห่ง จำนวน 246 คน</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ
	<p>4. ได้แนวทางการวิจัยและพัฒนาที่สามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป</p>

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบกิจกรรมที่วางแผนไว้กับผลที่ได้รับตลอดโครงการ

กิจกรรมที่วางแผนไว้	ผลที่ได้รับ
<p>กิจกรรมระยะที่ 1 (8 เดือน)</p> <p>การสร้างเครื่องมือการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบล</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง รวมทั้งจัดทำร่างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบล 2. ได้ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งและตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบล ที่ผ่านการพัฒนาปรับปรุงตามกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาที่กำหนดไว้ 3. ได้สื่อต้นแบบที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบล สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยและพัฒนาในระดับพื้นที่ซึ่งเป็นกิจกรรมในระยะต่อไป
<p>กิจกรรมระยะที่ 2 (10 เดือน)</p> <p>การนำเครื่องมือการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบลไปใช้ในพื้นที่</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทดลองใช้เครื่องมือหรือตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานฯ ที่สร้างขึ้นในพื้นที่ทดลอง 2. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงเครื่องมือที่สร้างขึ้น วิธีการทำงานในกระบวนการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงาน ฯ 3. ได้ข้อมูลผลการดำเนินงานพัฒนาทักษะการทำงานจากการติดตามและประเมินผลกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบแผนกิจกรรมที่ดำเนินการกับผลที่ได้รับตลอดโครงการ

แผนกิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
<p>แผนกิจกรรมระยะที่ 1 การสร้างเครื่องมือ</p> <p>การพัฒนาทักษะการทำงานฯ</p> <p>ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัย</p> <p>ขั้นที่ 2 ศึกษาชุมชนเข้มแข็ง</p> <p>ขั้นที่ 3 จัดสัมมนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ</p> <p>ขั้นที่ 4 ปรับปรุงตัวชี้วัดและตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงาน</p>	<p>กรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม</p> <p>ได้ข้อมูลสำคัญ 2 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คุณลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็ง ทั้งคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเฉพาะ 2. ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ทักษะการทำงานด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม 2.2 ทักษะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสังคม <p>จากข้อมูลดังกล่าวได้นำมาจัดทำร่างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ร่างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง และร่างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานฯ</p> <p>นำข้อมูลจากการพิจารณาทบทวนและตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงร่างตัวชี้วัด ร่างตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานฯ และสร้างสื่อต้นแบบการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานฯในระบบทางไกล</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง โดยพิจารณาจากกรอบทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม 2. ตัวแบบการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคม

ตารางที่ 3 (ต่อ)

แผนกิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	3. กำหนดกระบวนการฝึกอบรม การประเมินผล และการติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานฯ
<p>แผนกิจกรรมระยะที่ 2 การนำเครื่องมือการพัฒนาทักษะการทำงานไปใช้ในพื้นที่</p> <p>ขั้นที่ 1 สำรวจพื้นที่ที่จะใช้ทดลองตัวแบบ โดยกำหนดคุณสมบัติ เป็นพื้นที่ อบต. ชั้น 5 ที่มีพลังการเคลื่อนไหวภายในพร้อมที่จะรับการพัฒนา</p> <p>ขั้นที่ 2 จัดทำแผนการฝึกอบรม เตรียมความพร้อมสำหรับการฝึกอบรม ได้แก่ ความพร้อมด้านวิทยากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการซักซ้อมความเข้าใจในการดำเนินงาน</p> <p>ขั้นที่ 3 จัดฝึกอบรมตามตารางที่กำหนดในแผนกิจกรรม</p> <p>ขั้นที่ 4 ประเมินผลการฝึกอบรม และรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม</p>	<p>ได้พื้นที่ทดลอง คือ อบต. ที่มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนา 3 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดน่าน</p> <p>ได้กำหนดแผนการจัดฝึกอบรมที่มีความพร้อม ทั้งผู้วิจัย วิทยากร และผู้รับการฝึกอบรม รวมทั้งการจัดเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ สำหรับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดฝึกอบรม โดยใช้ชุดฝึกอบรมที่จัดทำขึ้น 2. มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจาก อบต. ในพื้นที่เป้าหมาย และมีผู้ผ่านการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมฯ จำนวน 246 คน <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับเป็นแนวทางการปรับปรุงสาระ วิธีการดำเนินการ และกิจกรรมการฝึกอบรม 2. นำข้อมูลความคิดเห็นมาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาทักษะการทำงานฯ และตัวแบบการพัฒนาทักษะ ตลอดจนสื่อการฝึกอบรมทางไกลที่มีการทดลองใช้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

แผนกิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
<p>ขั้นที่ 5 ติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของ อบต. ที่ใช้เป็นพื้นที่ทดลอง โดยติดตามผลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมการพัฒนาทักษะการทำงานฯ ทั้งนี้ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยและพัฒนา</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้ข้อมูลผลการฝึกอบรม 2. ได้ข้อมูลผลการดำเนินการวิจัยและพัฒนาทักษะการทำงานด้านการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ข้อมูลคณะผู้วิจัย

1. **ชื่อ** รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว
หัวหน้าโครงการวิจัย
วุฒิการศึกษา กศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) กศ.ม. (บริหารการศึกษา)
 พบ.ด. (การบริหารการพัฒนา)
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
 ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 รักษาราชการผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการประกันคุณภาพ
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. **ชื่อ** รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี
วุฒิการศึกษา ค.บ. (การศึกษา) Ph.D. (Nonformal Education)
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. **ชื่อ** รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ลิ้มสุวรรณ
วุฒิการศึกษา วท.บ. (วิทยาศาสตร์การอาหาร)
 M.S., Ph.D. (Nutrition and Food Science)
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
4. **ชื่อ** รองศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ จุ้ยโต
วุฒิการศึกษา ศศ.บ. (รัฐศาสตร์) พบ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)
 ค.ด. (อุดมศึกษา)
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

5. ชื่อ รองศาสตราจารย์บุญเสริม หุตะแพทย์

วุฒิการศึกษา ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) สส.ม. (พัฒนาชุมชน)

ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6. ชื่อ รองศาสตราจารย์สมโภช รติโอฬาร

วุฒิการศึกษา วท.บ. (พยาบาล) วท.ม. (วิทยาการระบาด)

ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
7. ชื่อ อาจารย์ ดร.ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร

วุฒิการศึกษา ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) M.A. (Communication)
Ph.D. (Film and Media Studies)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
8. ชื่อ นางภัทรฤดี ครองชนม์

วุฒิการศึกษา ศศ.บ. (จิตวิทยา) ค.ม. (อุดมศึกษา)

ตำแหน่ง นักวิจัยชำนาญการ และหัวหน้าฝ่ายพัฒนาและเผยแพร่งานวิจัย
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช